

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

(ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΩΗΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Δήμητρα Κυριακού

Επιβλέπουσα: Σοφία Τσαρσιταλίδου

Ακαδημαϊκή Υπότροφος

Ηγουμενίτσα, Ιούνιος, 2020

**INSTITUTIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT. THE CASE
OF SOUTH-EAST ASIAN COUNTRIES**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα

Σοφία Τσαρσιταλίδου

2. Μέλος επιτροπής

Γεώργιος Γιώτης

3. Μέλος επιτροπής

Θεμιστοκλής Γκόγκας

© Κυριακού, Δήμητρα, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Κυριακού, Δήμητρα

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κ Τσαρσιταλίδου για την πολύτιμη βοήθειά της και που δεν με άγχωσε ποτέ, το αντίθετο μάλιστα. Ακόμη να την ευχαριστήσω και για τις καινούργιες γνώσεις που αποκόμισα από την συνεργασία μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία, αναφερόμαστε στην οικονομική ανάπτυξη και τους θεσμούς που τη θεμελιώνουν. Παρουσιάζουμε με ποιον τρόπο οι πολιτικοί και οικονομικοί θεσμοί, η κουλτούρα και η γεωγραφία, επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Αρχικά, παρουσιάζουμε τα γενικά επιχειρήματα για το τρίπτυχο θεσμοί-κουλτούρα-γεωγραφία και έπειτα εξετάζουμε την περίπτωση των χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας. Τα συμπεράσματα που βγάζουμε είναι πως οι θεσμοί έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας.

Λέξεις-κλειδιά: : Θεσμοί, οικονομική ανάπτυξη, χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, γεωγραφία, κουλτούρα.

ABSTRACT

In the present thesis we discuss the determinants of economic development. We show in which way economic and political institutions, culture as well as geography affect economic development. First, we present the basic arguments regarding the three determinants of economic development and then we examine the case of South-East Asian Countries. The conclusions that we draw go in line with the argument that institutions played a key role in economic development of South-East Asian countries.

Keywords: Institutions, economic development, Southeast Asian countries, geography, culture, colonies

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT	8
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
1 Βιβλιογραφική επισκόπηση	13
1.1 Παράμετροι ανάπτυξης	14
1.1.1 Θεσμοί.....	14
1.1.2 Αποικισμοί	14
1.1.3 Γεωγραφία.....	15
1.1.4 Κουλτούρα	15
2 Οικονομική Ανάπτυξη	16
2.1 Μέτρηση της ανάπτυξης	16
2.2 Οικονομικοί θεσμοί και πολιτική	16
2.3 Πως η πολιτική επηρεάζει τους θεσμούς	17
2.4 Κουλτούρα και γεωγραφία, επιρροή στην ανάπτυξη	18
3 Χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας.....	22
3.1 Μια εισαγωγή για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας.....	22
4 Οι περιπτώσεις.....	24
4.1 Η περίπτωση της Σιγκαπούρης.....	24
4.2 Η περίπτωση του Χόνγκ Κόνγκ	27
4.2.1 Σιγκαπούρη vs. Χονγκ Κονγκ (1-1).....	29

4.3	Η περίπτωση της Ταϊβάν	29
4.4	Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία & Φιλιππίνες	30
4.5	Το παράδειγμα της Ν. Κορέας	31
4.5.1	Η διαφορά μεταξύ βόρειας και νότιας Κορέας.....	33
4.6	Η κρατική παρέμβαση.....	34
4.7	Τι το διαφορετικό είχαν οι χώρες Νοτιοανατολικές της Ασίας;	36
5	Διαγράμματα και λίγα λόγια για τους δείκτες που χρησιμοποιούνται	36
5.1	Οι δείκτες που θα αναφερθούν.....	36
5.2	Σχολιασμός των διαγραμμάτων.....	37
6	Συμπεράσματα	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		48

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σχήμα 4. 1 Βόρεια & Νότια Κορέα, νυχτερινή λήψη από δορυφόρο	34
Σχήμα 5. 2 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Σιγκαπούρης	38
Σχήμα 5. 3 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Μαλαισίας	38
Σχήμα 5. 4 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Ταϊλάνδης	39
Σχήμα 5. 5 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Φιλιππίνων	40
Σχήμα 5. 6 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Ινδονησίας	40
Σχήμα 5. 7 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Βιετνάμ	41
Σχήμα 5. 8 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Καμπότζης	41
Σχήμα 5. 9 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. των Νοτιοανατολικών χωρών της Ασίας	42
Σχήμα 5. 10 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Β. Κορέας & Ν. Κορέας	43
Σχήμα 5. 11 Ποιότητα της κυβέρνησης (Quality of Government/QOG)	45

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, αφορά τους οικονομικούς θεσμούς και την οικονομική ανάπτυξη. Πως όμως ορίζονται οι οικονομικοί θεσμοί; Ποιες συνθήκες δημιουργούν την οικονομική ανάπτυξη; Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη; Αυτά τα ερωτήματα θα απαντηθούν παρακάτω. Στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει μια βιβλιογραφική επισκόπηση, ένας πρόλογος για τους προσδιοριστικούς παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης (θεσμοί, κουλτούρα, γεωγραφία). Στο δεύτερο κεφάλαιο δούμε πως μετράται η οικονομική ανάπτυξη, ποια είναι η σχέση μεταξύ της πολιτικής και των οικονομικών θεσμών, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την οικονομία. Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις οικονομίες των νοτιοανατολικών χωρών και ειδικά των χωρών που ξεχώρισαν, τις λεγόμενες «οικονομίες τίγρεις», Σιγκαπούρη, Χονγκ Κονγκ, Ταϊβάν και Κορέα. Στο πέμπτο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε κάποια διαγράμματα, ειδικά το διάγραμμα διασποράς το οποίο αφορά την ποιότητας της κυβέρνησης (QOG) και πως αυτή σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη.

1 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Υπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία στην οποία αναφέρεται πως στόχος κάθε αναπτυσσόμενης χώρας είναι η οικονομική ανάπτυξη. Όταν μιλάμε για ανάπτυξη εννοούμε την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος, υγείας, τεχνολογική εξέλιξη και καινοτομία, και κατά συνέπεια οικονομική ανάπτυξη. Για να το καταφέρει αυτό κάθε χώρα θα πρέπει να εστιάσει στο συγκριτικό πλεονέκτημά της, δηλαδή σε τι έχει κλίση σύμφωνα με τις δυνατότητές της, τους πόρους που διαθέτει και την αξιοποίησή τους, ώστε να κινηθεί αντίστοιχα (Acemoglu D. J., 2005). Ωστόσο αυτό δεν αρκεί διότι μια ή περισσότερες χώρες μπορεί να έχουν το ίδιο πλεονέκτημα. Στην πραγματικότητα οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν πολλά περιθώρια να ανακαλύψουν κάτι ολοκληρωτικά καινούργιο είτε αυτό είναι προϊόν είτε υπηρεσία, επομένως καταλήγουν να προσπαθούν να βελτιώσουν ένα ήδη υπάρχον προϊόν ή μια υπηρεσία η οποία ήδη υπάρχει ώστε να έχουν κέρδος. Επίσης τα έξοδα θα πρέπει να είναι μειωμένα ή να υπάρχει προοπτική ότι θα μειωθούν. Κάτι ακόμη που προκύπτει είναι ο ανταγωνισμός, καθώς υπάρχουν πολλά ίδια ή παρόμοια προϊόντα και υπηρεσίες που θα πρέπει με κάποιο τρόπο να ξεχωρίσουν (Smith, 2017). Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ στη Σιγκαπούρη μια από τις χώρες φαινόμενα στην οικονομική ανάπτυξη, οι εγχώριες μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν προσέφεραν κάτι καινούργιο, καινοτόμο είτε καλύτερο, έτσι η κυβέρνηση έλαβε δράση φτιάχνοντας ένα σχέδιο με σκοπό την κατάρτιση των εγχώριων επιχειρηματιών (Na, 2007). Κάτι παρόμοιο θα μπορούσαν να κάνουν και οι υπόλοιπες κυβερνήσεις για να βοηθήσουν τις εγχώριες επιχειρήσεις να προσανατολίσουν την κατεύθυνσή τους στον επιχειρηματικό τομέα όπως επίσης και για τις δημόσιες υπηρεσίες.

Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας ορίζεται κατά κάποιον τρόπο από την πολιτική δύναμη, καθώς διαμορφώνει τους οικονομικούς και πολιτικούς θεσμούς οι οποίοι με τη σειρά τους μπορούν να οδηγήσουν μια χώρα στην ευημερία και στην ανάπτυξη. Η πολιτική ένας πυρήνας ο οποίος ελέγχει και διαμορφώνει μια κοινωνία, αναφέρεται πως χωρίζεται σε δύο μέρη, το πρώτο μέρος είναι η πολιτική στη θεωρία και το δεύτερο μέρος είναι η πολιτική στην πράξη. Η ιστορία έχει δείξει πως η πολιτική έχει εφαρμοστεί και έχει κατορθώσει αλλαγές (Acemoglu D. J., 2005). Η πολιτική δύναμη ορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει την κατανομή των πόρων και την καλύτερη αξιοποίησή τους. Καθορίζεται δε σύμφωνα με τους πολιτικούς θεσμούς, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν εργαλείο για την ανάπτυξη. Ωστόσο οι πολιτικοί θεσμοί μερικές φορές χρησιμοποιούνται από τις ελίτ, όπως πολλοί αποκαλούν τις ομάδες που κυριαρχούν οικονομικά σε μια

κοινωνία. Οι ελίτ, έχουν κίνητρο να επηρεάσουν έμμεσα τους θεσμούς, αποσκοπώντας προσωπικές προσόδους και εξουσία, δίνοντάς στους πολίτες την ψευδαίσθηση της ελευθερίας, ενώ στην ουσία ελέγχουν το εμπόριο και τις χρηματαγορές. Όλα αυτά συμβαίνουν κατά κόρον σε χώρες με απολυταρχικά καθεστώτα (Tullock, 1967). Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει φαίνεται πως οι χώρες με δημοκρατικές κυβερνήσεις, προστασία των πολιτικών και ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, και ελεύθερες οικονομικές συναλλαγές, είναι πιθανότερο να αναπτυχθούν περισσότερο σε σχέση με άλλες χώρες οι οποίες υστερούν σε αυτούς τους τομείς (Khafagy, 2016).

Με λίγα λόγια, θα έλεγε κανείς πως, την πορεία ενός κράτους ορίζουν, τα θεμέλια που θα θεσπιστούν σε μια κοινωνία. Αυτό σε κάποιες περιπτώσεις έχει αποβεί ‘καρποφόρο’ για τη χώρα, όπως θα δούμε παρακάτω, ενώ άλλες φορές έχει δημιουργήσει ανισότητα και φτώχεια.

1.1 Παράμετροι ανάπτυξης

1.1.1 Θεσμοί

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι παράμετροι που ορίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία μιας χώρας είναι οι θεσμοί, η κουλτούρα και η γεωγραφική θέση. Οι θεσμοί βοηθούν στην θέσπιση γερών θεμελίων της οικονομίας. Για να καλλιεργήσουν την ανάπτυξη και την ευημερία, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, οι θεσμοί να είναι ανεξάρτητοι από οποιαδήποτε κυβέρνηση, να αποσκοπούν στο κοινό συμφέρον της χώρας, να προωθούν μια ανοιχτή οικονομία, και τέλος να υπάρχει ίση κατανομή προσόδων, πρόσβαση στην παιδεία για όλα τα μέλη μιας κοινωνίας και πρόσβαση στην υγεία εξίσου για όλα τα μέλη της κοινωνίας. Όμως επειδή, όπως προαναφέρθηκε, κυρίως η πολιτική ελέγχει τους θεσμούς, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο παρελθόν, φαίνεται πως κακοί θεσμοί οδήγησαν σε αύξηση της φτώχειας και την μείωση της ανάπτυξης. Αλλά υπάρχουν και οι περιπτώσεις όπου οι ηγέτες της πολιτικής μερίμνησαν, για την δημιουργία αναπτυξιακών θεσμών και το κοινό συμφέρον της χώρας. Όπως έγινε στις χώρες της νοτιοανατολικής και ανατολικής Ασίας, που θα αναφερθούν αναλυτικότερα παρακάτω.

1.1.2 Αποικισμοί

Άλλος ένας παράγοντας που επηρεάζει τον τρόπο με τους οποίους καθορίζονται οι θεσμοί και κατά συνέπεια η οικονομική ανάπτυξη είναι οι αποικισμοί. Οι άποικοι, φαίνεται πως έχουν επέμβει, κυρίως σε χρόνια πολέμου, στους θεσμούς των χωρών όπου είχαν υπό την κατοχή τους. Όταν οι άποικοι (κατακτητές) καταλάμβαναν μια χώρα, η

οποία δεν είχε ιδιαίτερα αναπτυγμένους οικονομικούς και πολιτικούς θεσμούς, έβρισκαν την ευκαιρία να ορίσουν θεσμούς, προσαρμόζοντάς τους στα μέτρα τους (Acemoglu D. J., 2005). Σε ορισμένες περιπτώσεις που θα δούμε παρακάτω, είχε θαυματουργά αποτελέσματα, ενώ σε άλλες καταστροφικά. Μεγάλο παράγοντα σε αυτό έπαιξε και το αν η χώρα στην οποία πήγαιναν οι άποικοι είχε πλουτοπαραγωγικές πηγές. Είναι άλλωστε γνωστή η «κατάρτα των πλουτοπαραγωγικών πηγών» σύμφωνα με την οποία σε τέτοιες χώρες οι άποικοι έχουν κίνητρο να χτίσουν κακούς θεσμούς ώστε να μπορούν να εκμεταλλεύονται τα έσοδα από τους πόρους (Ross, 1999).

1.1.3 Γεωγραφία

Η γεωγραφική θέση είναι ένας αυτοδημιούργητος εξωγενής παράγοντας με πολλές διαστάσεις. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου, η γη να δίνει εκμεταλλεύσιμους φυσικούς πόρους άλλα η χώρα να τοποθετείται σε ‘απομακρυσμένη’ ή δύσκολα προσβάσιμη περιοχή, με αποτέλεσμα να μην μπορεί η χώρα να αξιοποιήσει τους πόρους. Όμως υπάρχει και η περίπτωση η χώρα να μην έχει φυσικά κοιτάσματα, αλλά η τοποθεσία της να είναι ευνοϊκή ανοίγοντας τους ορίζοντες για ανάπτυξη και εξέλιξη. Ακόμη μια θεωρία που παρουσιάζεται είναι πως το κλίμα μια χώρας επηρεάζει την συμπεριφορά και την πολιτική μιας χώρας (Gallup, 1999). Για παράδειγμα αρκετοί μελετητές υποστηρίζουν πως τα μέρη με τροπικό κλίμα τείνουν να θεσπίζουν αντιπαραγωγικούς θεσμούς και οι πολίτες της χώρας να μην έχουν την αίσθηση της πειθαρχίας και δημιουργικότητας, λόγω του ότι το κλίμα μειώνει το ενδιαφέρον τους και τη διάθεσή τους για απασχόληση. Ωστόσο το Χονγκ Κονγκ και η Ταϊβάν παρόλο το τροπικό τους κλίμα έχουν μια λαμπρή πορεία σε οικονομία και πολιτική.

1.1.4 Κουλτούρα

Τέλος η κουλτούρα όπου κι αυτή βάζει το λιθαράκι της στην οικονομία. Στην κουλτούρα περιλαμβάνονται συνήθως η θρησκεία, τα πιστεύω, η φιλοσοφία, τα ήθη και τα έθιμα που μοιράζεται η πλειοψηφία μιας χώρας. Δημιουργείται μέσα από βιώματα και εμπειρίες και κάποιες φορές χώρες υιοθετούν στοιχεία και από άλλους λαούς, είτε μεταφέρονται από αποικισμούς που είχαν υπάρξει στο παρελθόν (Smith, 2017).

2 Οικονομική Ανάπτυξη

2.1 Μέτρηση της ανάπτυξης

Συνήθως όσοι διεξάγουν μελέτες με θέμα την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, στην προσπάθειά τους να μετρήσουν την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, χρησιμοποιούν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.). Το Α.Ε.Π. «είναι η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο». Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. «είναι τα προϊόντα και υπηρεσίες που αντιστοιχούν, κατά μέσο όρο, σε κάθε άτομο σε μια κοινωνία, αν η κατανομή των προϊόντων και υπηρεσιών ήταν ίση». Έπειτα το Α.Ε.Π. το διαιρούν διά του πληθυσμού για να δουν το μέσο όρο του εισοδήματος που αντιστοιχεί στον κάθε πολίτη. Ωστόσο πολλοί που ασχολούνται με τέτοιου είδους έρευνες, υποστηρίζουν πως δεν είναι ο καλύτερος τρόπος, καθώς δεν βρίσκουν πάντα δεδομένα του Α.Ε.Π. για τις χώρες που μελετούν. Αλλά ακόμη ένας είναι λόγος η άνιση κατανομή των πόρων, δηλαδή μια χώρα μπορεί να έχει πολύ υψηλό κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. όμως χωρίς να απολαμβάνουν όλοι οι πολίτες το ίδιο μερίδιο (Λιανός Θεόδωρος, 2015). Αυτός είναι ο ένας τρόπος να μετρήσει κανείς την ανάπτυξη μιας οικονομίας.

Ένας εναλλακτικός άλλος τρόπος είναι από δορυφορικές λήψεις. Υπάρχουν παρατηρητήρια τα οποία συλλέγουν καθημερινά εικόνες της γης τη νύχτα μέσω δορυφόρου. Έτσι ώστε να διακρίνουν σε ποια σημεία φωτίζεται η γη από ηλεκτρική ενέργεια και που συσσωρεύεται. Όπου τα σημεία της γης είναι πιο φωτεινά τη νύχτα, αυτό σημαίνει ότι σε εκείνα τα σημεία γίνεται μεγαλύτερη χρήση πόρων, χρήση ενέργειας, πυκνότερος πληθυσμός, άρα και υψηλότερο εισόδημα. Τα φώτα αυτά αντικατοπτρίζουν την ηλεκτρική ενέργεια, εξαιρούν τον φυσικό φωτισμό. Για παράδειγμα το φωτισμό του φεγγαριού είτε το φωτισμό από φωτιές, που μπορεί να δείχνει κάποια σημεία πιο φωτεινά χωρίς να είναι στην πραγματικότητα (Henderson, 2012). Ωστόσο συνήθως χρησιμοποιείται το Α.Ε.Π. και το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. και η δορυφορική εικόνα προβάλλεται για μια πιο απτή απόδειξη και συνοπτική προβολή της οικονομίας.

2.2 Οικονομικοί θεσμοί και πολιτική

Οι οικονομικοί θεσμοί είναι τα θεμέλια της ανάπτυξης μιας χώρας, δίνουν σχήμα και λόγο στην ανάπτυξη, μπορούν να διχάσουν ή να ενώσουν μια χώρα (Acemoglu D. J., 2005). Συνήθως οι αποδοτικοί θεσμοί είναι αυτοί που προωθούν την ισότητα και την ευημερία και την εξάλειψη της φτώχειας. Δημιουργούνται με το σκοπό να εφαρμόζονται

ανεξάρτητα από την επικρατούσα κυβέρνηση και την οποιαδήποτε κυβέρνηση, υπάρχουν για να κυβερνούν τις κυβερνήσεις (Tipton, 2009). Είναι σαν τους όρους που θέτουμε σε μια συμφωνία με σκοπό να εξασφαλίσουμε την πλήρη επιτυχία, ή να περιορίσουμε τυχόν σφάλματα. Οι θεσμοί καθορίζουν αν μια κοινωνία θα επιτύχει ή θα αποτύχει. Κάθε χώρα έχει διαφορετικούς θεσμούς, πολλές φορές επηρεάζονται είτε από την κουλτούρα είτε από τη γεωγραφία είτε από το πολίτευμα που έχει μια χώρα. Μια χώρα αναπτυγμένη συνεπάγεται μια αυξανόμενη, σταθερή οικονομία και καλές συνθήκες διαβίωσης των πολιτών. Οι χώρες με οικονομικούς θεσμούς οι οποίοι προωθούν την επιχειρηματική δραστηριότητα, τις επενδύσεις, προστατεύουν την ιδιοκτησία, φέρουν μεγαλύτερο εισόδημα και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Η ανάπτυξη παρεμποδίζεται όταν οι πόροι που διαθέτει μια κοινωνία είτε δεν κατανέμονται όπως θα έπρεπε, ισότιμα, είτε δεν αξιοποιούνται σωστά, η κατανομή των πόρων, η αξιοποίηση και αύξησή τους είναι σημαντική για μια αναπτυσσόμενη χώρα. Η κατανομή των πόρων ρυθμίζεται από τους θεσμούς που έχει ορίσει μια χώρα και οι θεσμοί με τη σειρά τους επηρεάζονται, όπως προαναφέρθηκε, από τον τομέα της πολιτικής.

Όμως η ιστορία έχει δείξει πως πολλές φορές η πολιτική έχει χρησιμοποιηθεί αποσκοπώντας στο προσωπικό όφελος των ανθρώπων που την ασκούν. Κάπου εδώ είναι που δημιουργείται πρόβλημα στην ανάπτυξη. Για παράδειγμα τη μεσαιωνική περίοδο όσοι άνθρωποι ασχολούνταν με την πολιτική είχαν σκοπό την εξυπηρέτηση των προσωπικών συμφερόντων τους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ανισότητες στην κοινωνία, ένα σύστημα το οποίο εκμεταλλευόταν τους πολλούς και οι λίγοι απολάμβαναν όλα τα κέρδη και τα προνόμια (Acemoglu, 2014).

Επομένως μια λύση θα ήταν αν οι άνθρωποι που έχουν τον έλεγχο της πολιτικής δύναμης παραιτούνταν από την εξουσία είτε αν κατανέμονταν διαφορετικά η πολιτική δύναμη, για παράδειγμα αν αναλάμβαναν άτομα τα οποία δεν θα μεριμνούσαν για το προσωπικό τους όφελος αλλά για το όφελος όλων. Όμως αυτό μόνο δεν αρκεί όπως θα αναλύσουμε παρακάτω, καθώς είναι κι άλλα πράγματα που θα πρέπει να διευθετηθούν.

2.3 Πως η πολιτική επηρεάζει τους θεσμούς

Η πολιτική όπως προαναφέρθηκε παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας χώρας, όμως κάποιες φορές οι υπεύθυνοι που έχουν όφελος από την καθυστέρηση της ανάπτυξης εμποδίζουν την θέσπιση καλύτερων οικονομικών θεσμών που οδηγούν στην ανάπτυξη, μέσω της εξουσίας που τους δίνεται από την πολιτική. Αυτό συμβαίνει όταν η

πολιτική δύναμη συγκεντρώνεται στα 'χέρια' μιας μικρής ομάδας η οποίοι ελέγχουν την οικονομία, θα φροντίσουν πρώτα τα δικά τους συμφέροντα και η ανάπτυξη της χώρας απειλή να μειώσει τα έσοδά τους ή να τα χάσουν τελείως, εφόσον αυτό συνεπάγεται ανακατανομή της πολιτικής δύναμης, δίνοντας δύναμη που μπορεί να τους στερήσουν τα προνόμιά τους στο μέλλον (Acemoglu D. J., 2005).

Εάν γινόταν να διασφαλιστούν αυτοί που θα πλήττονταν από την ανάπτυξη, τότε κι από μέρους τους δεν θα υπήρχε λόγος εμποδίσουν αλλαγές στους θεσμούς. Έτσι στο μεσαίωνα για αρκετά χρόνια οι τότε εξουσιαστές, διατηρούσαν τους θεσμούς που εξυπηρετούσαν τους ίδιους. Μόνο όταν οι φεουδάρχες φοβήθηκαν πως οι πολίτες θα έκαναν εξέγερση ξεκίνησαν να 'ρίχνουν νερό στο κρασί τους' ανοίγοντας το δρόμο, μέσα από την βιομηχανοποίηση, και στους υπόλοιπους πολίτες να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά (Acemoglu D. J., 2005).

Μέσα από την πολιτική μπορεί να αλλάξουν οι οικονομικοί θεσμοί, οι όροι με τους οποίους λειτουργεί η αγορά, γενικότερα να διαμορφώσει την οικονομία όσο καλύτερα γίνεται. Η αλλαγή οικονομικών θεσμών είναι πολύ σημαντική και οι θεσμοί που ορίζονται δύσκολα αλλάζουν αργότερα επομένως διαμορφώνουν και το μέλλον της κοινωνίας.

Έτσι λοιπόν μια τέτοια αλλαγή χρειάζεται προσοχή ώστε να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος και να οριστούν θεσμοί οι οποίοι θα αυξήσουν την παραγωγή, θα δώσουν κίνητρα για επενδύσεις.

2.4 Κουλτούρα και γεωγραφία, επιρροή στην ανάπτυξη

Ακαδημαϊκοί, που έχουν κάνει έρευνες για τον τρόπο που λειτουργούν οι κοινωνίες και με ποιο τρόπο αναπτύσσονται, υποστηρίζουν πως εκτός από την πολιτική, οι οικονομικοί θεσμοί επηρεάζονται κι από άλλους παράγοντες όπως τη γεωγραφία και την κουλτούρα. Η γεωγραφία, δηλαδή η γεωγραφική θέση μιας χώρας, το κλίμα που επικρατεί, είναι ένας φυσικός, αναπόφευκτος παράγοντας που δεν τον ορίζει ο άνθρωπος και κατά κάποιο τρόπο επηρεάζει την ανάπτυξη (Acemoglu D. J., 2005). Όπως θα δούμε και παρακάτω, ωφέλησε την Σιγκαπούρη να μετατραπεί στο τρίτο μεγαλύτερο διυλιστήριο παγκοσμίως (Stubbs, 1999).

Αυτό που υποστηρίζουν κάποιοι ακαδημαϊκοί είναι πως το κλίμα μιας χώρας μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη. Για παράδειγμα ο Montesquieu αναφέρει πως *οι άνθρωποι όπου ζουν σε τροπικά κλίματα δεν έχουν διάθεση να δουλέψουν και προτιμούν να*

κωλυσιεργούν. Όπως και ένας ηλικιωμένος ο οποίος δεν έχει δυνάμεις το κουράγιο και την διάθεση για εργασία που έχει ένας νεότερος άνθρωπος, έτσι κι αυτοί είναι ήδη εξουθενωμένοι από την αποπνικτική ατμόσφαιρα του τροπικού κλίματος όπου δεν έχουν την διάθεση, να μάθουν, να εργαστούν και να αναπτυχθούν. Σε αντίθεση με τους λαούς του Βορρά όπου εκεί το κλίμα είναι κρύο και οι άνθρωποι εκεί είναι σαν τους νέους όπου, 'το αίμα τους βράζει', έχουν αντοχές και όρεξη για μάθηση, για εργασία άρα και προοπτικές να αναπτυχθούν. Πολλές χώρες με τροπικό κλίμα έχουν ασθένειες που επιβαρύνουν την υγεία των ανθρώπων, εξασθενούν εύκολα λόγω της υπερβολικής ζέστης και ως αποτέλεσμα δεν είναι παραγωγικοί, για παράδειγμα στην Υποσαχάρια Αφρική χιλιάδες παιδιά πέθαιναν από ελονοσία, τη γη άρα και τον αγροτικό τομέα. Για να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνθήκες και ο τρόπος διαβίωσης στο αντίστοιχο κλίμα (Acemoglu D. J., 2005). Σύμφωνα με έρευνα που έχει γίνει με βάση το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. και πως αυτό κατανέμεται, παγκοσμίως, σε κάθε χώρα και το κλίμα που έχει, προκύπτει ότι οι χώρες με τροπικό κλίμα έχουν φτωχότερες οικονομίες σε αντίθεση με τις χώρες ήπιων και εύκρατων κλιμάτων, όπου η πλειοψηφία αυτών έχουν αποδοτικότερες και πιο προσοδοφόρες οικονομίες. Οι μόνες εξαιρέσεις αποτελούν το Χονγκ Κονγκ και η Σιγκαπούρη οι οποίες παρόλο το τροπικό κλίμα έχουν σημειώσει λαμπρή οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, να σημειωθεί ξανά πως το κλίμα δεν είναι καθοριστικός παράγοντας όχι τουλάχιστον όσο μια καλή πολιτική, καθώς χώρες όπως η Β. Κορέα παρόλο το εύκρατο κλίμα δεν έχει οικονομική ανάπτυξη και αυτό οφείλεται στην κακή πολιτική της χώρας. Υπάρχει και η περίπτωση πως η οικονομική ανάπτυξη επηρεάζεται από τον συνδυασμό κλίματος και πυκνότητας του πληθυσμού και σε ποια σημεία της χώρας είναι κατανεμημένοι οι πολίτες, αν για παράδειγμα μια χώρα όπου η κύρια πηγή εισοδήματος είναι στην παράκτια μεριά της χώρας είναι συσσωρευμένοι οι περισσότεροι πολίτες της, τότε η κατανομή εισοδήματος αλλάζει, άρα και το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της χώρας (William Easterly, 2002). Οι χώρες που έχουν επαφή με τη θάλασσα είναι ένα πλεονέκτημα που μπορούν να αξιοποιήσουν, για παράδειγμα κάνοντας εξαγωγές, αν μια χώρα είναι στο πέρασμα ανάμεσα σε δύο προσφέροντας το ίδιο εμπόρευμα φτηνότερα λόγω του ότι θα έχει μικρότερο κόστος μεταφοράς εφόσον είναι πιο κοντά στη χώρα που θα προμηθεύει, τότε θα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα (John Luke Gallup, 1999). Παραδείγματος χάριν, το Μπουρούντι έχει κλίμα το οποίο, ίσως να εξασθενεί τους ανθρώπους σωματικά, αλλά είναι ευνοϊκό για τα αγαθά που θα μπορούσε να παράγει και να εξάγει αγαθά όπως ρύζι, καφέ, τσάι, μπανάνες, ωστόσο το προσδόκιμο ζωής είναι χαμηλό και λείπει ένας ακόμη βασικός παράγοντας, δεν έχει πρόσβαση στη θάλασσα και

επαφή με άλλες εμπορικές χώρες. Ενώ ο Καναδάς έχει πρόσβαση στη θάλασσα, δεν έχει τροπικό κλίμα, και εξαγει σιτηρά, ένα πολύ βασικό αγαθό, το προσδόκιμο ζωής είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό του Μπουρούντι, λόγω των καλών συνθηκών διαβίωσης. Άρα στην περίπτωση του Μπουρούντι και του Καναδά η γεωγραφική θέση έκανε τη διαφορά, ίσως αν και το Μπουρούντι είχε πρόσβαση στη θάλασσα να είχε εξελιχθεί αλλιώς η πορεία της (William Easterly, 2002). Έτσι λοιπόν καταλήγουμε πως το κλίμα θέτει κάποια εμπόδια στην ανάπτυξη με τέτοιες συνθήκες, όμως αυτά τα εμπόδια μπορούν να ξεπεραστούν, αν για παράδειγμα βρεθεί κάποια θεραπεία εμβόλιο για αρρώστιες που ευδοκιμούν στα τροπικά κλίματα όπως η ελονοσία εφόσον το κατάφεραν το Χόνγκ Κόνγκ και Ταιβάν, χώρες με τροπικό κλίμα, τότε μπορούν και οι υπόλοιπες. (Acemoglu D. J., 2005) (Smith, 2017).

Ο άλλος παράγοντας που επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη είναι η κουλτούρα. Σε αυτή την περίπτωση το θέμα αφορά τη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα μιας χώρας το 'life style' θα λέγαμε που ακολουθεί η πλειοψηφία μιας χώρας. Οι διαφορές που υπάρχουν ανά τις χώρες είναι στην ιδεολογία που έχει η κάθε κοινωνία, στη θρησκεία και γενικότερα τις συνήθειες που έχει μια κοινωνία. Ορισμένες θεωρίες υποστηρίζουν πως ένα κράτος έχει καλή οικονομία και κατάλληλους θεσμούς εφόσον και η κουλτούρα του λαού είναι 'καλή', προωθεί καλές αξίες στα μέλη της κοινωνίας, ενώ αντίθετα (R La Porta, 1999) Για παράδειγμα κάποιες χώρες, περισσότερο οι ανεπτυγμένες, δεν θεωρούν πολύ σημαντική τη θρησκεία εφόσον υπάρχουν νόμοι και θεσμοί όπου προστατεύουν το άτομο, άλλωστε και η θρησκεία έχει παρόμοια ιδιότητα, όμως υπάρχουν και κάποιες άλλες χώρες οι οποίες δίνουν περισσότερο βάρος στη θρησκεία, επίσης η θρησκεία παλαιότερα διαμόρφωνε κατά κάποιο τρόπο την κοινωνία όπως οι θεσμοί σήμερα, για παράδειγμα ο προτεσταντισμός προωθούσε την φιλοσοφία πως κάποιοι άνθρωποι έχουν την χάρη κι οι υπόλοιποι τίποτα ιδιαίτερο, πως ο άνθρωπος πρέπει να δουλεύει χωρίς να αφιερώνει πολύ χρόνο για ξεκούραση, έμμεσος εννοεί το εργατικό δυναμικό, να αποταμιεύει και σε περίπτωση που τεμπελιάζει, τότε είναι καταδικασμένος από τον θεό, άρα εμμέσως προωθεί μια καπιταλιστική κοινωνία. Ενώ υπάρχουν άλλες θρησκείες που απαγορεύουν τον καπιταλισμό. Ακόμη υπάρχουν χώρες οι οποίες οι θεσμοί τους δεν δέχονται μεγάλη επιρροή από τη θρησκεία αλλά από την κουλτούρα. Η κουλτούρα είναι στην ουσία οι φιλοσοφίες που έχουν δημιουργήσει οι πολίτες μιας χώρας ανά τους αιώνες και έχουν ενσωματωθεί στις ζωές των πολιτών. Έτσι λοιπόν κάποιες φιλοσοφίες έχουν επηρεάσει τη διαμόρφωση του κοινωνικού συνόλου.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως η γεωγραφία είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει πρακτικά μια κοινωνία, ενώ η κουλτούρα αφορά τη συμπεριφορά, τον τρόπο σκέψης που έχει μια κοινωνία. Παρακάτω θα δούμε έναν εξωγενή παράγοντα που επηρεάζει τους θεσμούς.

Οι περισσότερες χώρες ανά τον κόσμο έχουν καταγράψει αποικίες από αλλοδαπούς. Οι αποικίες αυτές ανάλογα τον πληθυσμό και τον αριθμό των αποίκων είχαν και τις ανάλογες επακόλουθες συνέπειες. Για παράδειγμα οι αποικίες Ευρωπαίων σε άλλες χώρες, είχαν το εξής μοτίβο, όταν οι αποικίες αποτελούσαν μειονότητα και ήθελα να παραμείνουν εκεί τότε φρόντιζαν να ορίζουν θεσμούς οι οποίοι, θα συνέφεραν και τους ίδιους, θα αύξαναν την παραγωγή και θα έφερναν κέρδος. Ενώ άλλοτε, όταν αποτελούσαν την πλειονότητα, φρόντιζαν να απολαύουν όσο το δυνατόν περισσότερα και το γρηγορότερο, σε βάρος της υπόλοιπης κοινωνίας, εφόσον και η ίδια χώρα δεν είχε αναπτύξει θεσμούς που θα τους προστάτευαν από ανάλογες πράξεις. Βέβαια υπάρχουν χώρες όπου κάποτε ήταν εφήμερες και κατέληξαν κατεστραμμένες λόγω του πολιτικού τους συστήματος, χωρίς να ευθύνεται κάποια αποικία (Haggard, 2004).

Οι αποικίες φέρουν κοινωνικές, θεσμικές αλλαγές, αλλαγές στην κουλτούρα αλλά συνήθως κάτι παρόμοιο από αυτό που έχει συνηθίσει και όχι κάποια δραματική αλλαγή. Κάποιες χώρες επωφελήθηκαν από τις αποικίες, καθώς τους μεταβίβασαν καινούργιες συνήθειες, καλύτερους και πιο αποδοτικούς θεσμούς, ανέπτυξαν την κοινωνία, αλλά και το αντίστροφο.

Συνοψίζοντας λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως, πρώτον μια κοινωνία μπορεί να επηρεαστεί από τη γεωγραφική της θέση αλλά δεν είναι και καθοριστικό ούτε είναι καταδικασμένη λόγω του δύσκολου κλίματος, δεύτερον η κουλτούρα παίζει σημαντικό ρόλο και τρίτον οι αποικίες έφεραν νέες κουλτούρες, ιδέες και τεχνικές. Ακόμη οι οικονομικοί θεσμοί καθορίζουν την οικονομική απόδοση και την ευημερία μιας χώρας. Οι οικονομικοί θεσμοί το αν θα καθοριστούν εξαρτάται από την πολιτική ηγεσία του κάθε κράτους. Η πολιτική ηγεσία καθορίζεται από τους πολιτικούς θεσμούς. Το θέμα που προκύπτει όμως είναι αν αυτοί που ελέγχουν τους θεσμούς εάν θα δώσουν προτεραιότητα στην οικονομική απόδοση του κοινωνικού συνόλου ή στην προσωπική οικονομική και πολιτική τους ευημερία. Έπειτα οι οικονομικοί θεσμοί προκύπτουν από το συνδυασμό παραγόντων, που είναι η γεωγραφική θέση μιας χώρας, η κουλτούρα και οι αποικίες (Acemoglu D. J., 2005).

3 Χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας

3.1 Μια εισαγωγή για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, στην παρούσα εργασία θα εξεταστεί η οικονομική ανάπτυξη των χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας. Θα επικεντρωθεί περισσότερο στις τέσσερις χώρες «τίγρεις», όπως ονομάζονται από την βιβλιογραφία οι οποίες αναπτύχθηκαν ραγδαία και θα παρουσιαστεί η βιβλιογραφία η οποία αναφέρει τους λόγους για τους οποίους συνέβη αυτό. Οι χώρες αυτές είναι: η Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ, η Ν. Κορέα και η Ταϊβάν. Ωστόσο θα αναλύσουμε και τις υπόλοιπες χώρες.

Γενικά, οι χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας τα τελευταία εξήντα χρόνια έχουν σημειώσει μεγάλη ανάπτυξη. Ακαδημαϊκοί έχουν προσπαθήσει να εξηγήσουν την απότομη και ραγδαία οικονομική ανάπτυξη, να αναλύσουν πως προέκυψε, χωρίς όμως να έχουν καταλήξει σε σίγουρο συμπέρασμα, για το αν οι θεσμοί και η κρατική παρέμβαση ήταν οι καθοριστικοί παράγοντες της ραγδαίας ανάπτυξης.

Σύμφωνα με αναφορές της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι Ασιατικές οικονομίες σημείωσαν εξαιρετική οικονομική ανάπτυξη, ανάμεσα σε αυτές η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη, η Μαλαισία, η Ινδονησία, κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον φιλικό προς την οικονομική ανάπτυξη και την ισότητα. Για να το καταφέρουν αυτό, εφάρμοσαν μια δημόσια πολιτική, οργάνωσης του κράτους, η οποία έθετε ως προτεραιότητα την ίση κατανομή εισοδήματος, πλούτου και μόρφωσης για όλους (ανεξαρτήτου κοινωνικής τάξης), μάλιστα η λήψη μόρφωσης δημιούργησε υποψήφιο εργατικό δυναμικό με μόρφωση και παιδεία. Έπειτα καλλιέργησαν ένα επιχειρηματικό περιβάλλον με μακροοικονομική σταθερότητα, ένα αξιόπιστο τραπεζικό σύστημα, διαχείριση του πληθωρισμού, το οποίο ευνοούσε το διεθνές εμπόριο και τις ιδιωτικές επενδύσεις, ακόμη ως ένας σημαντικός παράγοντας της εξέλιξης ήταν οι εξαγωγές, οι οποίες διασφάλιζαν την καλύτερη δυνατή γνώση και πρόσβαση σε τεχνικές που θα αύξαναν την παραγωγή και εφόσον το υποψήφιο εργατικό δυναμικό διέθετε δεξιότητες και επιχειρηματικό πνεύμα τότε θα ήταν ικανό να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις. Τέλος υπήρχε κρατική παρέμβαση με σκοπό την επιτήρηση και προώθηση της καλύτερης δυνατής απόδοσης (Albert Fishlow, 1994).

Ακόμη οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας έχουν συμπεριληφθεί σε μια έρευνα μέτρησης της εθνικής ανταγωνιστικότητας, η ανταγωνιστικότητα έχει αποκτήσει

πρωταγωνιστικό ρόλο σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, αν και θα έπρεπε να δίνεται περισσότερη βάση στην ποιοτική ζωή και στην παραγωγικότητα (Ofori, 1993), έτσι λοιπόν σύμφωνα με τα κριτήρια του μοντέλου μέτρησης ανταγωνισμού του Porter οι τρεις πρώτες καλύτερες χώρες στον εγχώριο ανταγωνισμό ήταν, πρώτη η Σιγκαπούρη η καλύτερη στον εγχώριο ανταγωνισμό, με βάση την απόδοση των κριτηρίων, έπειτα ακολούθησαν δεύτερη η Μαλαισία και τρίτη η Ταϊλάνδη, έχοντας περίπου τις ίδιες αποδόσεις (Chiang Kao, 2007).

Το μοντέλο του Porter σύμφωνα με την βιβλιογραφία ονομάζεται «Porter's Diamond» ή «Diamond Model». Η ονομασία του μοντέλου μέτρησης ανταγωνισμού προέκυψε από τη μορφή του σε διάγραμμα που είναι όμοιο με το σχήμα διαμαντιού. Έχει τέσσερα «χαρακτηριστικά» τα οποία αλληλεπιδρούν και ως αποτέλεσμα διαμορφώνουν τον ανταγωνισμό. Τα χαρακτηριστικά είναι τα εξής: 1) «Οι συνθήκες των παραγόντων», θεωρείται το σημαντικότερο χαρακτηριστικό, καθώς οι σταθερές συνθήκες παραγόντων προσελκύουν ξένους επενδυτές, τους εκπνέει ένα αξιόπιστο επιχειρηματικό περιβάλλον. 2) «Συνθήκες ζήτησης», αφορούν την αγορά στην οποία θα απευθύνεται ένα προϊόν ή μια υπηρεσία, και ποιες θα είναι οι 'απαιτήσεις' του αγοραστικού κοινού, 'σπρώχνοντας' τις επιχειρήσεις προς την εξέλιξη και την καινοτομία. 3) «Βιομηχανίες υποστήριξης», οι οποίες θα στηρίζουν την καινοτομία και χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών, έτσι ώστε να καταφέρουν, να ανταπεξέλθουν και στον διεθνή ανταγωνισμό. 4) «Στρατηγική εταιρείας, δομή & ανταγωνισμός», η στρατηγική της εταιρείας θα περιλαμβάνει συνεχής βελτίωση και ενίσχυση του ανταγωνισμού. Εν ολίγοις το μοντέλο του Porter εντοπίζει το συγκριτικό πλεονέκτημα μιας χώρας και το αξιοποιεί, το βελτιώνει προς όφελός της (Chappelow, 2019) (Chung, 2016).

Συνοψίζοντας οι χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας ορίζοντας τα σωστά θεμέλια όπως η εκπαίδευση, δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος που προσελκύει επενδύσεις, δημιουργώντας εγχώριο ανταγωνισμό, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν και στον ανταγωνισμό με ανεπτυγμένες οικονομίες. Ωστόσο χωρίς η κρατική παρέμβαση να υπάρχει, σαν σταθερός παράγοντας, σε οποιαδήποτε χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες. Εν μέρει μπορεί να εξηγηθεί η ανάπτυξη (Albert Fishlow, 1994). Όλα τα παραπάνω έχουν έναν κοινό παρανομαστή, τους οικονομικούς θεσμούς, όπως έχει προαναφερθεί οι οικονομικοί θεσμοί είναι δομή για την ανάπτυξη μιας χώρας. Για παράδειγμα αν η ανάπτυξη ήταν συμβόλαιο τότε οι οικονομικοί θεσμοί θα ήταν οι όροι του συμβολαίου. Σε μια αγορά θέτουν όρια και περιορισμούς που ισχύουν το ίδιο για

όλους, προσφέρουν ίσες ευκαιρίες για όλους, καταπολεμούν την ανισότητα και τον ανήθικο ανταγωνισμό. Οι θεσμοί υπάρχουν με σκοπό να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, αποδοτικότερη οικονομία και να εδραιώσουν καλύτερα ανθρώπινα δικαιώματα (Smith, 2017). Παρακάτω να παρατεθούν αναλυτικότερα οι παράμετροι που συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας ξεχωριστά.

4 Οι περιπτώσεις

4.1 Η περίπτωση της Σιγκαπούρης

Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μιας χώρας, εφόσον κατανέμεται ισότιμα, δείχνει το μέσο όρο του εισοδήματος και της δαπάνης ενός πολίτη σε μια οικονομία. Στα γραφήματα απεικονίζονται τα κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. επτά χωρών της νοτιοανατολικής Ασίας. Οι Σιγκαπούρη, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, είναι από τις χώρες με το υψηλότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π..

Η Σιγκαπούρη από το 1960 σημειώνει μια γενικά σταθερή, ανοδική πορεία. Το 1986 υπήρξε μια μείωση ζήτησης ακινήτων και υπερπροσφορά ακινήτων, ωστόσο τα προβλήματα εξετάστηκαν από την αρμόδια επιτροπή και ως αποτέλεσμα δημιουργήθηκαν νέες στρατηγικές, μέθοδοι και ανακαλύφθηκαν κι άλλες περιοχές που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη (Ofori, 1993). Το 2009 η Σιγκαπούρη σημείωσε μια μείωση στο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.. Εκείνη την περίοδο η Σιγκαπούρη, όπως και πολλές άλλες χώρες, επηρεάστηκαν από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007-2008 (η παγκόσμια κρίση που ξεκίνησε το 2006 από την υπερπροσφορά δανείων υψηλού κινδύνου με χαμηλά κριτήρια αποπληρωμής και διήρκεσε έως τις αρχές του 2009) (Viral Acharya, 2009). Υπήρξε μείωση του τουρισμού, αποπληθωρισμός, υποτίμηση του δολαρίου Σιγκαπούρης. Η υποτίμηση δημιούργησε χαμηλότερες τιμές (και ως επακόλουθο αύξηση των εξαγωγών), υπάλληλοι, πωλήτριες και πωλητές (ανειδίκευτοι κυρίως) είτε μειώθηκαν οι μισθοί τους είτε έμειναν άνεργοι, γενικότερα ο τομέας του τουρισμού επηρεάστηκε περισσότερο και όσοι συνδέονταν με αυτόν. Όπως για παράδειγμα τα εμπορεύματα που καταναλώνονταν περισσότερο από τουρίστες επήλθε κάποια μείωση, εκτός βέβαια του τομέα εστίασης (φαγητό, ποτό) καθώς μεγάλες ποσότητες προϊόντων και υπηρεσιών καταναλώνονται και από εγχώριους καταναλωτές (οι Σιγκαπουριανοί συνηθίζουν να βγαίνουν έξω για φαγητό, ποτό και γενικότερα χρησιμοποιούν χώρους εστίασης αρκετά συχνά, όχι μόνο σε ειδικές περιστάσεις). Ακόμη υπήρξε μείωση των τιμολογιακών εσόδων (στη Σιγκαπούρη δεν

έχουν τιμολόγηση σε πολλά εμπορεύματα αλλά σ' αυτά που έχουν είναι κυρίως εμπορεύματα που καταναλώνουν περισσότερο οι τουρίστες καταναλωτές).

Ωστόσο η μείωση ήταν βραχυχρόνια ενώ μακροπρόθεσμα υπήρξε αύξηση π.χ. των εξαγωγών και των μεταφορών, το κεφάλαιο του τουρισμού κατανεμήθηκε σχετικά σύντομα, μόλις παρατηρήθηκε μείωση, σε άλλους τομείς και ακόμη το εμπόριο του τουρισμού κατείχε ένα πολύ μικρό κομμάτι από το εμπόριο της Σιγκαπούρης. Γενικά η κρίση δεν επηρέασε όλους τους επαγγελματίες και δεν είχε μεγάλο αντίκτυπο στην οικονομία, άλλωστε φαίνεται στο επόμενο έτος όπου το Α.Ε.Π. εκτοξεύτηκε, αυξήθηκε σχεδόν 9,000, όπως φαίνεται και στο Σχήμα 1.1 (Xianming Meng, 2010).

Η Σιγκαπούρη η οποία είναι και μια από τις πιο επιτυχημένες χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, έχει γνωρίσει μεγάλη επιτυχία στον τομέα της βιομηχανίας αλλά και σε χρηματοοικονομικό επίπεδο, προσφέροντας χρηματοοικονομικές υπηρεσίες καταφέροντας να καταταχθεί στα κορυφαία Διεθνή Χρηματοοικονομικά Κέντρα παγκοσμίως, χάρις την πολιτική που ακολούθησαν και κατανέμοντας εξουσία στους αρμόδιους φορείς για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα αλλά και στον ιδιωτικό τομέα. Εν ολίγοις τη διαχείριση της χώρας κατείχαν από κοινού η κυβέρνηση και ο ιδιωτικός τομέας, αλλά με την προϋπόθεση πως η συνεργασία αυτή, μεταξύ κυβέρνησης και ιδιωτικού τομέα, θα απέφερε κέρδος συνολικά στη χώρα (Woo, 2019).

Όμως σε αυτήν την επιτυχία συνέβαλαν κι άλλοι παράγοντες εξωγενής ένας από αυτούς ήταν ο πόλεμος στο Βιετνάμ, αυξάνοντας τις εξαγωγές της. Η Σιγκαπούρη εκείνη την περίοδο αξιοποίησε το λιμάνι, χρησιμοποιούνταν για μεταφορά του πετρελαίου, κάνοντας το τρίτο μεγαλύτερο διυλιστήριο στον κόσμο (Stubbs, 1999).

Κατέχει την πρώτη θέση από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας που εκβιομηχανίστηκαν. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να επικαλεστούμε τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης -ακόμη να σημειωθεί ότι η Σιγκαπούρη είχε αποίκους Βρετανούς που κατείχαν τον έλεγχο του κράτους μέχρι το 1959, έπειτα τον πολιτικό έλεγχο ανέλαβε το κόμμα-καθεστώς, αν και δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ο Βρετανικός ρόλος συνέβαλε στην ανάπτυξη, ας υπάρξει σαν ιδέα καθώς στο παρελθόν οι αποικισμοί έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν ισχυρούς θεσμούς- η γεωγραφική θέση στην προκειμένη περίπτωση έδωσε μια ώθηση στην αγορά της Σιγκαπούρης κάνοντας μια καλή αρχή, η Σιγκαπούρη την περίοδο μετά τον διαχωρισμό από τη Μαλαισία, ανασυντάχθηκε, εφαρμόστηκαν πιο αυστηρά μέτρα, χειρίστηκε σωστά τα δεδομένα που είχε και

προσαρμόστηκε στις συνθήκες που επικρατούσαν. Μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και της κυβέρνησης όπως έχει προαναφερθεί υπήρχαν αμοιβαίες σχέσεις εμπιστοσύνης, η κυβέρνηση είχε τις πολυεθνικές κατά μια έννοια για επιτήρηση ώστε να αποφευχθούν πιθανά σφάλματα. Έπειτα η γεωγραφική θέση που κατείχε, ήταν ένας παράγοντας που βοήθησε αρκετά στην περίπτωση της, της έδινε την δυνατότητα πρόσβασης σε ξένες αγορές (όπως Νέα Υόρκη-Λονδίνο, Χονγκ Κονγκ-Τόκιο). Για τον τομέα των εξαγωγών ήταν 'άσσος στο μανίκι' εφόσον κάλυπτε μικρότερη απόσταση από τις Δυτικές χώρες, είχε μειωμένο κόστος μεταφοράς άρα και συγκριτικό πλεονέκτημα. Την τοποθέτησε στο κέντρο των εξελίξεων. Η Μαλαισία και η Ταϊλάνδη έμειναν πίσω στην ανάπτυξη του εξαγωγικού τομέα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να συναγωνιστούν με τα νέα δεδομένα που επικρατούσαν στην περιοχή.

Επιπλέον το πλάνο ανασυγκρότησης της Σιγκαπούρης περιλάμβανε αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, μείωση της ανεργίας, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μακροοικονομική σταθερότητα, χρηματοοικονομικές συναλλαγές σε διεθνές επίπεδο, που όπως προαναφέρθηκε βοήθησε η γεωγραφική θέση της χώρας. Η Σιγκαπούρη ένταξε τις γυναίκες στο εργατικό δυναμικό το 1957 και αυτό είχε θετικό αποτέλεσμα εφόσον τα χρόνια που ακολούθησαν έδειξαν πως η συμμετοχή τους αύξησε την κρατική αποταμίευση, η οποία θεωρείτο βασικός παράγοντας της γρήγορης ανάπτυξης της χώρας. Ακόμη νέες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν από τις ξένες άμεσες επενδύσεις και τις πολυεθνικές (Huff, 1995).

Το ότι η Σιγκαπούρη συμπεριέλαβε τον γυναικείο πληθυσμό στην αγορά εργασίας ήταν και ένα βήμα προς την μείωση φτώχειας, για τη χώρα, καθώς γενικότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες υπάρχει μια ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων, φαίνεται πως οι γυναίκες είναι δυσκολότερο να έχουν πρόσβαση σε εκπαίδευση, υγεία, και εισόδημα, σε αντίθεση με τους άνδρες. Αυτό φαίνεται να επηρεάζει και την ανισότητα κατανομής πόρων, οι γυναίκες και τα παιδιά είναι συχνά θύματα φτώχειας σε πολλές χώρες, όχι λόγω ανικανότητας αλλά γιατί δεν τους δίνονται ίσες ευκαιρίες. Μάλιστα, έρευνες έχουν δείξει πως οι γυναίκες μπορούν να διαχειριστούν μια επιχείρηση, με καλύτερη απόδοση και καταφέρνουν να αυξήσουν την παραγωγικότητα με μικρότερο κεφάλαιο, απ' ότι οι άνδρες (Smith, 2017).

Εφόσον η χώρα αναπτύσσονταν με 'ταχύτητα φωτός', έλεγχαν την εισροή εργατικού δυναμικού, όμως έπρεπε να βρουν κι έναν τρόπο να κρατήσουν τους μισθούς σε επίπεδα

ανάλογα με αυτά που επικρατούσαν στις υπόλοιπες βιομηχανικές χώρες, έτσι λοιπόν δημιούργησαν έναν οργανισμό που θα εκπροσωπούνταν από την κυβέρνηση, το επικρατών κόμμα και τους εργαζόμενους και θα ρύθμιζε τα επίπεδα των μισθών. Βέβαια περισσότερη επιρροή ασκούσε η κυβέρνηση (Huff, 1995). Με λίγα λόγια η χώρα είναι λίγο απολυταρχική αλλά οι αποφάσεις που λαμβάνονται για την ανάπτυξη της είναι ευθύνη των αρμόδιων ιδρυμάτων που διαχειρίζονται την ανάπτυξη της Σιγκαπούρης, υπάρχει ένα κλίμα συνεργασίας.

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι θεσμοί και τα μέτρα που λήφθηκαν απέδωσαν, όμως και η γεωγραφική της θέση την ευνόησε αρκετά, καθώς είχε πρόσβαση στη θάλασσα, ένα λιμάνι που εξυπηρετούσε κοντινές εμπορικές χώρες (Woo, 2019). Οι θεσμοί που εφαρμόστηκαν, δείχνουν έντονα επεμβατικοί αλλά οι οικονομικές συναλλαγές ήταν ελεύθερες. Σημαντικό για μια αναπτυσσόμενη χώρα να είναι αξιόπιστη και ‘ανοιχτή’ σε ξένους επενδυτές.

4.2 Η περίπτωση του Χόνγκ Κόνγκ

Το Χονγκ Κονγκ είναι «ειδική διοικητική περιοχή» της Κίνας (Bajpai, 2020). Δραστηριοποιείται σαν ένα αυτόνομο και ανεξάρτητο κράτος αλλά χωρίς να έχει δική της στρατιωτική δύναμη. Η Κίνα είναι υπεύθυνη για την άμυνα του Χονγκ Κονγκ και για τις διεθνείς σχέσεις (Hayes, 2020). Το δίκαιο του Χονγκ Κονγκ είναι επηρεασμένο από τον αποικισμό των Βρετανών, οι οποίοι των είχαν προσαρμόσει στα δικά τους δεδομένα. Όπως επίσης και η οικονομία που έχει αναπτυχθεί, είναι αποτέλεσμα του αποικιακού καθεστώτος από τους Βρετανούς (Dsouza, 2019).

Μέχρι το 1997 το Χονγκ Κονγκ ήταν υπό το καθεστώς Βρετανών αποίκων. Την 1^η Ιουλίου 1997 έγινε η μεταβίβαση του Χονγκ Κονγκ στην Κίνα. Στην περίπτωση του Χονγκ Κονγκ, τα στοιχεία δείχνουν πως οι βρετανοί άποικοι, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στο Χονγκ Κονγκ, επηρέασαν αρκετά την οικονομία σ’ αυτό που είναι σήμερα. Άλλο ένα παράδειγμα που αποδεικνύει, πως όταν οι άποικοι έχουν σκοπό να διαμείνουν στην κατεχόμενη περιοχή, φροντίζουν να φτιάξουν να δημιουργήσουν παραγωγικό αλλά και προσοδοφόρο ‘κλίμα’. Μάλιστα το Χονγκ πήγαινε τόσο καλά οικονομικά, υπό την κυριαρχία των Βρετανών, δημιουργώντας μια μικρή σύγχυση όταν πέρασε στην Κίνα, για το αν θα παρέμενε το ίδιο επιτυχημένο με πριν. Έτσι υπήρχε πίεση με την σύγχυση που δημιουργήθηκε να διατηρήσουν την «σταθερότητα» και την «ευημερία». Για να

αποδείξουν οι άνθρωποι του Χονγκ Κονγκ πως μπορούν να τα καταφέρουν εξίσου καλά με τους προκατόχους (Lam, 2000).

Οι Βρετανοί άποικοι φρόντισαν πριν παραδώσουν το Χονγκ Κονγκ την Κίνα, το Χονγκ Κονγκ να έχει ανεξάρτητο πολίτευμα, οικονομικό σύστημα και δίκαιο από την Κίνα, καθώς διέθετε διαφορετική φιλοσοφία και στρατηγική, η Κίνα δεν είχε ιδιαίτερα φιλελεύθερη οικονομική πολιτική. Έτσι ώστε να διατηρηθούν όσα είχαν χτίσει. Τα μόνα πράγματα που έχουν από κοινού είναι ο πρόεδρος και προστασία. Το Χονγκ Κονγκ δεν έχει δική του στρατιωτική δύναμη άλλα έχουν κάποιον σαν διοικητική ή κυβερνήτη, ο οποίος διαχειρίζεται την περιοχή (Bajrai, 2020) (Dsouza, 2019).

Η τακτική και η φιλοσοφία που ακολουθεί το Χονγκ Κονγκ είναι η εξής: «ελεύθερη πληροφόρηση», «ελευθερία στις συναλλαγές», και «ελεύθερα κεφάλαια». Σύμφωνα με ακαδημαϊκούς οι οποίοι έχουν μελετήσει την οικονομική ανάπτυξη του Χονγκ Κονγκ υποστηρίζουν πως η κυβέρνηση δεν είναι ιδιαίτερα παρεμβατική σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες ‘φαινόμενα’ (π.χ. Σιγκαπούρη). Ωστόσο υπάρχουν περιπτώσεις όπου η κυβέρνηση παρενέβη αλλά συνήθως σε περιόδους κρίσης. Σήμερα το πολίτευμα που επικρατεί στο Χονγκ Κονγκ είναι κυρίως δημοκρατικό και η κυβέρνηση έχει περισσότερο συντονιστικό και συνεργατικό χαρακτήρα. Φαίνεται πως η διοικητική δομή φροντίζει να διατηρήσει το αξιόπιστο και ασφαλές οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε στα χρόνια του Βρετανικού αποικισμού (Mok, 2005).

Το Χονγκ Κονγκ είναι Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο, δηλαδή προσφέρει υπηρεσίες και στα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά κέντρα της περιοχής. Τουριστικός προορισμός κατάλληλος κυρίως για σεμινάρια και επαγγελματικά ταξίδια λόγω των χρηματοοικονομικού κέντρου. Επίσης έχει χαμηλή φορολογία, καθιστώντας τη έναν παράδεισο για τους εξωτερικούς αλλά και τους εγχώριους επενδυτές (Goetz, 2020). Ακόμη το Χονγκ Κονγκ λαμβάνει πολλές επενδύσεις από την «ενδοχώρα» Κίνα, καθώς σε καιρούς αβεβαιότητας και κρίσης οι επιχειρηματίες και επενδυτές σπεύδουν στο αξιόπιστο, ασφαλές και χαμηλής φορολογίας Χονγκ Κονγκ.

Ο Βρετανικός αποικισμός δημιούργησε στο Χονγκ Κονγκ μια λαμπρή οικονομία, με εξαιρετική διοικητική δομή και αναβάθμισε το “life style” των ανθρώπων του Χονγκ Κονγκ (Siu-Kai, 1996). Επηρέασαν την κουλτούρα τους με στοιχεία από τη δυτική κουλτούρα (Lowe, 1996). Πλέον αυτό που χαρακτηρίζει το Χονγκ Κονγκ είναι η ελεύθερη οικονομία της (Mok, 2005).

4.2.1 Σιγκαπούρη vs. Χονγκ Κονγκ (1-1)

Σε μια σύγκριση μεταξύ της Σιγκαπούρης και του Χονγκ Κονγκ ο φαίνεται πως οι δύο χώρες, οι οποίες είναι και οι δύο οικονομίες «τίγρεις», παρόλο τις διαφορετικές πολιτικές που έχουν ακολουθήσει, έχουν έναν κοινό παράγοντα. Κι οι δύο χώρες είχαν Βρετανικούς αποικισμούς αλλά, με τις εξής διαφορές: η Σιγκαπούρη είναι ανεξάρτητο κράτος με παρεμβατική κυβέρνηση, ενώ το Χονγκ Κονγκ είναι υπό την αιγίδα της Κίνας αλλά λειτουργεί σαν ένα αυτόνομο και ανεξάρτητο κράτος με λιγότερη κρατική παρέμβαση (Lam, 2000). Οι δύο χώρες εν μέσω πολέμου, αποτέλεσαν οικονομικό 'καταφύγιο', αν και όχι την ίδια χρονική στιγμή αλλά με παρόμοιες πολιτικές. Άρα το αποτέλεσμα που προκύπτει για τις δύο χώρες «τίγρεις» είναι, ευνοϊκή γεωγραφική θέση, Βρετανικός αποικισμός και πόλεμος ίσον με οικονομική ευημερία.

4.3 Η περίπτωση της Ταϊβάν

Η Ταϊβάν ανήκει στις χώρες «τίγρεις», μεταξύ 1960-1993 σημείωσε απότομη οικονομική ανάπτυξη. Η Ταϊβάν για πενήντα χρόνια ήταν υπό την κατοχή Ιαπώνων αποίκων, αυτό φαίνεται πως έδρασε θετικά στην μετέπειτα οικονομική της ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα οι Ιάπωνες άποικοι επένδυσαν στην οικονομική ανάπτυξη της Ταϊβάν, αλλά όχι αφιλοκερδώς, απώτερος σκοπός ήταν να αναπτύξουν την Ταϊβάν έτσι ώστε να μπορεί να τους εξυπηρετεί. Δημιούργησαν δημόσιες υποδομές, σιδηροδρόμους, βιομηχανία παραγωγής φαγητού, βιομηχανία βαρέων μετάλλων, και το κυριότερο εκπαιδευτικό σύστημα. Ανέπτυξαν τη βιομηχανία και τη γεωργία, αύξησαν τις εξαγωγές, και δέχθηκαν μεγάλες εισροές κεφαλαίων, μέσω ξένων επενδύσεων από Ιαπωνία, Ηνωμένες Πολιτείες, και Κίνα. Το 1950 μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η νέα κυβέρνηση που ανέλαβε έκανε ανακατατάξεις. Η πλειοψηφία των ανθρώπων εκεί απασχολούνται κυρίως στον αγροτικό τομέα, έτσι η κυβέρνηση μερίμνησε ώστε όσοι ασχολούνταν με τη γεωργία να διαθέτουν κάποια έκταση γης. Επίσης προωθούνταν περισσότερο οι μικρές και μικρομεσαίες παρά οι εταιρείες κολοσσοί, και την ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες χώρες «φαινόμενα», καθώς οι περισσότερες στηρίζουν την οικονομία τους σε ομίλους και κοινοπραξίες. Αυτό ίσως να πήγαζε από την κουλτούρα τους, η οποία δίνει έμφαση στην «οικογενειακή ενότητα» και η μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι περισσότερο οικογενειακές. Είτε η κυβέρνηση έδωσε περισσότερη στήριξη στις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις λόγω του ότι αφομοιώνουν ευκολότερα και πιο γρήγορα τα νέα δεδομένα και τυχόν αλλαγές. Επίσης η κουλτούρα τους προωθεί την μόρφωση, την πειθαρχία και τη «σκληρή δουλειά» (Sananikone, 2000)

Όσο για το ρόλο της κυβέρνησης Ταϊβάν, φαίνεται να έκανε ορισμένες ρυθμίσεις στον χρηματοοικονομικό και βιομηχανικό τομέα. Θεωρητικοί που μελέτησαν την οικονομική ανάπτυξη της Ταϊβάν, ορισμένοι υποστηρίζουν πως τα μέτρα που έλαβε επηρέασαν θετικά την οικονομία. Ενώ άλλοι διαφωνούν για την αποτελεσματικότητα των μέτρων και καταλήγουν πως οι στρατηγικές της κυβέρνησης παραπέμπουν σε απολυταρχικό καθεστώς (Chung C.-n. , 2001). Η κυβέρνηση δείχνει να υποστηρίζει τον ιδιωτικό τομέα και να περιορίζει την δημιουργία μονοπωλίων. Οι επιχειρήσεις που παράγουν πρώτες ύλες ανήκουν είναι δημόσιες, δηλαδή ανήκουν στο κράτος, και με αυτές τις πρώτες ύλες τροφοδοτούν τον ιδιωτικό τομέα, διατηρώντας ταυτόχρονα χαμηλές τιμές, και ελέγχοντας τις ποσότητες παραγωγής, έτσι ώστε να αποφευχθούν μονοπώλια (Hamilton, 1998). Επίσης υπήρχε ‘χαλαρή’ φορολογία και στις νέες επιχειρήσεις παρέχονταν επιδόματα, ωστόσο όσες επιχειρήσεις στόχευαν στην επέκταση δεν είχαν υποστήριξη είτε εξαρχής δεν είχαν κίνητρο να επεκτείνουν την επιχείρηση (Chung C.-n. , 2001).

Συμπερασματικά η κυβέρνηση, είναι κατά μια έννοια παρεμβατική με στόχο την αναδόμηση της οικονομίας και της κοινωνίας. Δίνοντας τα κατάλληλα κίνητρα κυρίως σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις και περιορίζοντας το μονοπώλιο, ή την ρύθμιση της αγοράς και των τιμών από επιχειρήσεις ‘καρτέλ’ (Tun-Jen Cheng, 1998).

4.4 Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία & Φιλιππίνες

Όπως φαίνεται και στο Σχήμα 6.8 η Μαλαισία είναι η αμέσως επόμενη χώρα, μετά την Σιγκαπούρη, με υψηλό κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. – όχι πως πλησιάζει το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της Σιγκαπούρης αλλά είναι σε καλό δρόμο- σύμφωνα με την ιστορία η Μαλαισία και Ταϊλάνδη είχαν ξεκινήσει κι αυτές την ανάπτυξη της οικονομίας λίγο αργότερα από την Σιγκαπούρη, ήταν κι αυτές στο κέντρο της εμπόλεμης ζώνης του Βιετνάμ, της Κορέας, του Ψυχρού Πολέμου και προσπάθησαν αυτές τις άσχημες συνθήκες να τις αξιοποιήσουν προς όφελός τους, επιχειρώντας μια ελεύθερη οικονομία και προώθηση των εξαγωγών. Μόνο που καθυστέρησαν, και τα χρονικά περιθώρια στένεψαν όπως επίσης και τα δεδομένα με τα οποία λειτουργούσε η αγορά, καθώς οι νέες χώρες που εντάχθηκαν στον τομέα των εξαγωγών και της βιομηχανίας αύξησαν τον ανταγωνισμό και είχαν συγκριτικό πλεονέκτημα (Stubbs, 1999).

Η Μαλαισία και η Ταϊλάνδη ακολούθησαν μια στρατηγική ‘κοινοπραξίας’ θα λέγαμε μεταξύ της διοικητικής δομής και της πολιτικής. Η κυβέρνηση της Μαλαισίας έχει

περισσότερο διαπραγματευτικό προφίλ, με σκοπό να διευθετήσει τυχόν διαφορές και δίνοντας προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη, από την άλλη η Ταϊλάνδη η διοικητική δομή και οι θεσμοί που πλαισιώνουν την οικονομία παραπέμπουν περισσότερο σε διοίκηση αυτόνομη, με αποτέλεσμα να 'θίγεται' η σταθερότητα της οικονομίας. Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις και για τα δύο κράτη συνεχίζονται και όντως υπάρχει βελτίωση και για τις δύο χώρες (Painter, 2004).

Η Ταϊλάνδη και η Μαλαισία ήταν από τις πρώτες χώρες που είχε απελευθερωθεί από τις αποικιοκρατίες, η Ταϊλάνδη έδωσε προτεραιότητα στην μείωση του χρέους και δημιουργία δημόσιων υποδομών (όπως δρόμους), τα κατάφερε να μειώσει το χρέος στο μισό, όμως έμεινε πίσω στην δημιουργία βιομηχανικής ζώνης (Booth, 2016).

Η Ινδονησία είναι μια τεχνοκρατική χώρα. Όσοι αναλαμβάνουν εξουσία, συμμετέχουν στα κοινά, επιλέγονται με βάση τις γνώσεις τους και τις δεξιότητές τους, σε θέματα διοικητικά οικονομικά και γενικότερα σε οποιοδήποτε κλάδο. Για παράδειγμα το 1966 ο πρόεδρος που εκλέχθηκε δεν είχε ιδιαίτερες γνώσεις και δεξιότητες πώς να διαχειριστή την οικονομία μιας χώρας, έτσι απευθύνθηκε σε ειδικούς (Kenton, 2019) (Hill, 1997). Οι Ινδονησία και οι Φιλιππίνες επωφελήθηκαν αρκετά από το φυσικό παράγοντα, η Ινδονησία από τους εκμεταλλεύσιμους φυσικούς πόρους που τους παρέχει η γη τους, όπως το πετρέλαιο και οι Φιλιππίνες λόγω του ότι τοποθετούνταν κοντά σε χώρες «τίγρεις» και την Ιαπωνία είχαν εσωτερικές επενδύσεις επενδύοντας στην τοπική παραγωγή (Thomsen, 1999).

Ορισμένοι θεωρητικοί λένε πως, η Ινδονησία, η Μαλαισία και η Ταϊλάνδη προβλέπεται να είναι «νέας γενιάς» χώρες φαινόμενα. Έχουν καλλιεργήσει ένα 'exportable/export material' οικονομικό περιβάλλον, μένει να 'απογειώσουν' την πολιτική εξαγωγών (Jomo K. S., 1997).

4.5 Το παράδειγμα της Ν. Κορέας

Η Κορέα είναι η απόδειξη ότι η γεωγραφία δεν συμβάλλει πάντα την οικονομική ανάπτυξη. Το θέμα είναι οι θεσμοί που θεμελιώνουν μια κοινωνία. Στην περίπτωση της Σιγκαπούρης οι θεσμοί ήταν ιδανικοί για να καλλιεργήσουν ένα αναπτυξιακό περιβάλλον και να το διατηρήσουν έτσι. Όμως ο λόγος που ορισμένες χώρες έχουν καλύτερη απόδοση από άλλες, οφείλεται στους θεσμούς, στο πόσο αποδοτικοί και αντικειμενικοί είναι (Smith, 2017).

Για παράδειγμα στην περίπτωση της Δημοκρατία της Κορέας (Ν. Κορέας) με την Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας (Β. Κορέα), οι δύο αυτές χώρες μοιράζονταν την ίδια κουλτούρα, γλώσσα, τα ίδια πιστεύω, το κλίμα και η γεωγραφική τους θέση επίσης δεν διέφεραν ιδιαίτερα και επιπλέον κάποτε ήταν ένα ενιαίο έθνος (η Κορέα χωρίστηκε το 1948 λίγο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Κορέα ήταν θύμα του Ψυχρού Πολέμου και της αντιπαράθεσης που υπήρχε μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και των Η.Π.Α. με αποτέλεσμα να χωριστεί στα δύο (Syngjoo Choi, 2019)). Παρόλα αυτά η ανάπτυξη τους ήταν πολύ διαφορετική όπως απεικονίζεται και στα Σχήματα 1.9, λόγω των διαφορετικών πολιτικών που ακολούθησαν και των θεσμών που υιοθέτησαν. Με λίγα λόγια η πολιτική ηγεσία της Ν. Κορέα όρισε θεσμούς που ευνοούσαν τις επενδύσεις, καλλιεργούσαν το επιχειρηματικό πνεύμα, προστάτευαν την ιδιοκτησία και προωθούσαν την ισότητα, σε αντίθεση με την Β. Κορέα στην οποία η πολιτική δύναμη όριζε θεσμούς που ευνοούσαν τις κυρίαρχες τάξεις και περιθωριοποιούσε την ανάπτυξη, μέσα από αυτή την κατάσταση ωφελήθηκαν περισσότερο οι κυρίαρχες τάξεις οι οποίες συγκέντρωναν το κέρδος. Εκείνη την περίοδο οι κυρίαρχες τάξεις είχαν επίσης στον έλεγχό τους την πολιτική δύναμη η οποία και όριζε τους θεσμούς, έτσι από φόβο μην χάσουν τις προσόδους τους, φρόντιζαν οι θεσμοί που κυριαρχούν να περιορίζουν την κατανομή πόρων και το έναυσμα παραγωγής και επένδυσης και γενικότερα να περιορίσουν την κατανομή κέρδους σε κάποιον άλλον εκτός της κυρίαρχης τάξης. Έτσι η χώρα παρέμεινε υποανάπτυκτη (Acemoglu D. J., 2005).

Οι συνθήκες που οδήγησαν σε αυτή την απόκλιση ήταν οι διαφορετικοί παράγοντες, όπως για παράδειγμα οι αποικισμοί, όσων αφορά την κουλτούρα και τη γεωγραφική θέση δεν είχαν διαφορές. Ωστόσο οι αποικισμοί είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει τους θεσμούς μιας χώρας και στην περίπτωση της Κορέας υπήρξε αποικισμός των Κινέζων (γύρω στο 1905, πριν χωριστούν στα δυο) και κάποιες θεωρίες υποστηρίζουν ότι συνέβαλε την μετέπειτα πορεία, ενώ κάποιες άλλες θεωρίες θεωρούν ότι η ανάπτυξη της Ν. Κορέας οφείλεται στην στρατηγική των εξαγωγών. Αναλυτικότερα, η Κορέα μεταξύ 1095-45 δέχθηκε μια επιρροή στη πολιτική οικονομία, η οποία με τη σειρά της συνέβαλε στην ανάπτυξη της Ν. Κορέας. Όμως οι Κινέζοι άποικοι δεν είχαν ιδιαίτερα δημοκρατικές μεθόδους, χρησιμοποίησαν την πολιτική δύναμη με σκοπό την δική τους ανάπτυξη, δεν ήθελαν απλώς να εκμεταλλευτούν ό, τι μπορούσαν και να φύγουν (δηλαδή το «κλέψτε γρήγορα ό, τι προλαβαίνετε και φύγετε», όπως έχει συμβεί με άλλους αποικισμούς στο παρελθόν (Acemoglu D. J., 2005)), αντιθέτως ήθελαν να παράσχουν περισσότερους

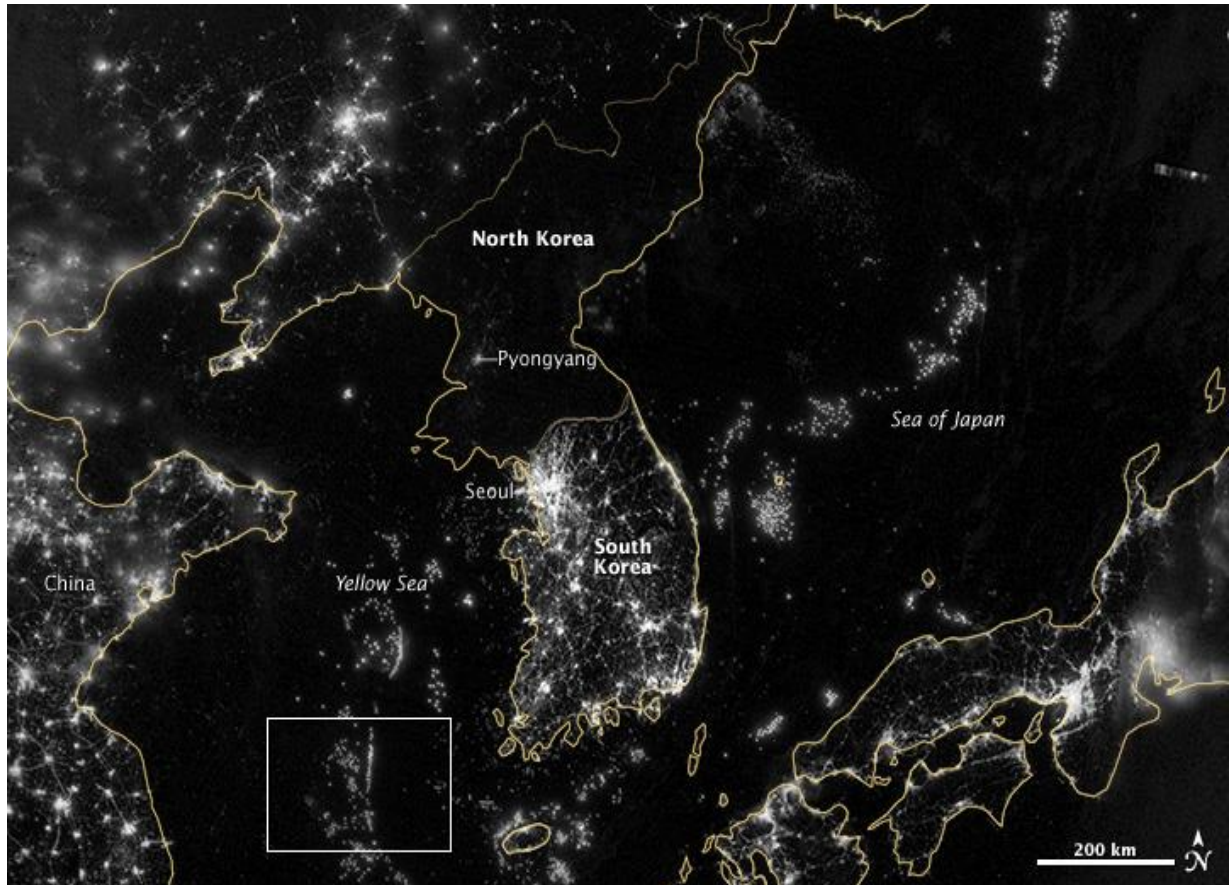
εκμεταλλεύσιμους πόρους, έτσι έφτιαξαν θεσμούς οι οποίοι θα ανέπτυσαν την γεωργία, την βιομηχανία και φρόντισαν να δημιουργήσουν ένα εργατικό δυναμικό υπάκουο και μορφωμένο και τέλος υπήρχε φυσικά κρατική παρέμβαση. Κάποιοι θεωρούν ότι αυτό ήταν η αρχή της ανάπτυξης για την Ν. Κορέα. Αν και η μέθοδος που ακολούθησαν θύμιζε περισσότερο δικτατορία, άλλωστε το πλάνο ήταν να υπάρχει έντονη πολιτική δύναμη, ώστε να υπάρχει ο καλύτερος δυνατός έλεγχος της ανάπτυξης που είχαν θέσει ως στόχο. Παρόλα αυτά, στο τέλος η Κινεζική αποικία κατάφερε μέσα από αυτούς τους κανόνες, τις παρεμβάσεις και τους θεσμούς, να βάλει σε τάξη μια ‘τρίτοκοσμική’ χώρα (Kohli, 1994). Η μετέπειτα πορεία (από τον διαχωρισμό και μετά) οφείλεται στην διοίκηση που ‘ανέλαβε’ μετά. Η Κορέα στηρίχθηκε αρκετά στις επιχειρήσεις για την ώθηση της οικονομίας, όμως οι επιχειρήσεις πρόβαλαν ριψοκίνδυνες πολιτικές, με χαμηλό επίπεδο ασφάλειας, «moral hazard», έτσι η κυβέρνηση έλαβε δράση να επιτηρήσει την κατάσταση και να επαναφέρει την ισορροπία (M.Leipziger, 1988).

Έτσι η Ν. Κορέα μαζί με τις άλλες τρεις χώρες τις Ανατολικής Ασίας (Ταϊβάν, Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπούρη), έγιναν οι νέες χώρες που αναπτύχθηκαν βιομηχανικά, σε μικρό χρονικό διάστημα, σε σύγκριση με άλλες χώρες. Δεν είναι ακόμα ξεκάθαρο πως ακριβώς επετεύχθη, ούτε οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν μπορούν να επαναληφθούν ακριβώς. Ωστόσο το αποτέλεσμα είναι αξιοσημείωτο, καθώς οι χώρες αυτές έχουν μια σταθερή μακροοικονομία, θεσμούς που προωθούν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη, η πολιτική δύναμη επίσης συμβάλει στην καλύτερη κατανομή και διοίκηση της χώρας, η παιδεία είναι διαθέσιμη για όλους, πράγμα πολύ σημαντικό. (Albert Fishlow, 1994) (Moon, 1990). Τα πιο βασικά πράγματα που πρέπει να ακολουθήσει μια αναπτυσσόμενη χώρα για να ανελιχθεί είναι η διάθεση μόρφωσης για όλους τους πολίτες μιας χώρας, η ίση κατανομή εισοδήματος και περίθαλψη της υγείας, για όλους και γενικότερα οι αποδοτικοί θεσμοί είναι αυτοί που εξαλείφουν τις ανισότητες (Smith, 2017).

4.5.1 Η διαφορά μεταξύ βόρειας και νότιας Κορέας

Η παρακάτω δορυφορική εικόνα απεικονίζει την χρήση ενέργειας και πόρων, και την πυκνότητα του πληθυσμού μεταξύ Ν. και Β. Κορέας. Η χρήση ενέργειας και πόρων αντιπροσωπεύει το εισόδημα, δηλαδή εφόσον το εισόδημα είναι υψηλό άρα και η χρήση πόρων και ενέργειας θα είναι αντίστοιχη (Smith, 2017). Όπως διακρίνεται και στην εικόνα το νότιο τμήμα της Κορέας, έχει πολύ μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα και υψηλότερο εισόδημα σε σύγκριση με το βόρειο τμήμα της Κορέας. Παρόλο που τα δύο τμήματα μοιράζονται την ίδια γεωγραφική θέση, κουλτούρα, γλώσσα, και συνορεύουν με

χώρες εξίσου προσοδοφόρες χώρες, αλλά με τη μόνη διαφορά την πολιτική ηγεσία, μεταξύ των δύο τμημάτων. Είναι άξιο προσοχής η έντονη διαφορά που υπάρχει μεταξύ δύο χωρών με τα ίδια δεδομένα, αλλά με πολύ διαφορετική αξιοποίηση των πόρων.

Σχήμα 4. 1 Βόρεια & Νότια Κορέα, νυχτερινή λήψη από δορυφόρο

Πηγή: Earth observatory, Nasa. Για μία επισκόπηση δείτε:

<https://earthobservatory.nasa.gov/images/79796/korea-and-the-yellow-sea>

4.6 Η κρατική παρέμβαση

Η κρατική παρέμβαση και η στρατηγική που εφάρμοσαν οι χώρες φαινόμενα (Σιγκαπούρη, Χόνγκ Κονγκ, Ν. Κορέα, Κίνα), σύμφωνα με μελέτες που έχουν γίνει για το ρόλο της κρατικής παρέμβασης στην οικονομική ανάπτυξη, φαίνεται πως το πλάνο αναδόμησης της οικονομίας που ακολούθησαν οι να έχει αρκετές ομοιότητες με στρατηγικές που ακολούθησε η Αγγλία (το 1480), ωστόσο δύσκολα θα μπορούσε να πει κανείς με σιγουριά πως ισχύει αυτό, καθώς δεν υπάρχουν στοιχεία από εκείνη την εποχή (Reinert, 1999).

Στην περίπτωση των χωρών της ανατολικής Ασίας οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων βοήθησαν να προωθηθούν ορισμένες εταιρείες και συγκεκριμένοι τομείς, καταπίεζαν το εργατικό δυναμικό αλλά αργότερα η επιβολή βοήθησε στην αύξηση των μισθών, ακόμη αρκετές από τις αλλαγές που εφαρμόστηκαν ήταν έπειτα από κρίσεις που είχε βιώσει η κάθε χώρα. Ακόμη, μπορεί οι χώρες να σημείωσαν ραγδαία ανοδική πορεία και όχι μόνο αλλά και να την κρατήσουν, «το δύσκολο είναι να παραμείνεις στην κορυφή», ωστόσο οι μέθοδοι δεν ήταν και τόσο δημοκρατικοί. Το καθεστώς που επικρατούσε στις νεοεισερχόμενες βιομηχανικές χώρες ήταν απολυταρχικό. Γι αυτό η Παγκόσμια Τράπεζα δεν προτείνει η κρατική παρέμβαση να εφαρμοστεί σε άλλα κράτη. Όμως η κρατική παρέμβαση σύμφωνα με ακαδημαϊκούς που ανέλυσαν το θέμα επηρέασε θετικά την ανάπτυξη (Albert Fishlow, 1994) (Quibria, 2002).

Το καθεστώς που επικρατούσε στις χώρες που σημείωσαν λαμπρή πρόοδο, όπως η Σιγκαπούρη, η Μαλαισία, η Ινδονησία, ήταν απολυταρχικό, σύμφωνα με έρευνες και θεωρίες αποδεικνύεται πως σε αυτές τις χώρες επικράτησε «ο νόμος του δικαίου» (ο νόμος δικαίου είναι πως είναι οι νόμοι που έχουν θεσμοθετηθεί ισχύουν το ίδιο για όλα τα μέλη της κοινωνίας, ανεξάρτητα της ιδιότητάς τους, είναι υπόλογα στην δικαιοσύνη, αλλά οι νόμοι δεν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα). Οι βασικότεροι θεσμοί που προωθούν την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη είναι 1) τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, 2) ελεύθερες οικονομικές συναλλαγές και 3) υποχρεωτική σύναψη συμβολαίων. Ακόμη η διοικητική δομή που είχαν τα κράτη δεν επηρεαζόταν από πολιτικές που επιδιώκουν ψήφους και επανεκλογή, επίσης η διοίκηση είχε τον πλήρη έλεγχο για την τήρηση των μέτρων και την διασφάλιση της μακροχρόνιας επιτυχίας, αλλά υπήρχε επιβράβευση και αναγνώριση του έργου που τελούσε η διοικητική δομή. Πράγμα που διασφάλιζε εν μέρει την αμεροληψία της διοίκησης. Άλλωστε ο ρόλος της κυβέρνησης είναι να θεσπίζει θεσμούς που θα ωφελούν όλα τα μέλη μιας κοινωνίας ισότιμα και όχι μεροληπτικούς προς όφελος των ηγετών, ίση κατανομή των πόρων και προστασία των δικαιωμάτων και, αύξηση των υπαρχόντων πόρων και ανάπτυξη της οικονομίας (Reinert, 1999).

Ωστόσο για να πετύχει ένα απολυταρχικό καθεστώς, πρέπει να υπάρχει η προϋπόθεση πως η πολιτική ηγεσία, η ελίτ της πολιτικής, θέλει να εξαλείψει την φτώχεια (Stiglitz, 1993), ειδάλλως το αποτέλεσμα θα ήταν καταστροφικό για την κοινωνία. Ίσως και αυτός να είναι ο λόγος που η Παγκόσμια Τράπεζα δεν προτείνει την κρατική παρέμβαση επακριβώς με τον τρόπο που εφαρμόστηκε στις χώρες της Ασίας, κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είχε τα ίδια αποτελέσματα (Quibria, 2002) (Albert Fishlow, 1994).

4.7 Τι το διαφορετικό είχαν οι χώρες Νοτιοανατολικές της Ασίας;

Οι χώρες στην νοτιοανατολική Ασία έχουν παρουσιάσει, όλες λίγο πολύ, οικονομική ανάπτυξη. Τέσσερεις που ξεχώρισαν είναι η Σιγκαπούρη, η Ταϊβάν, το Χονγκ Κονγκ και η Ν. Κορέα. Οι παραπάνω είχαν ραγδαία και πολύ μεγάλη ανάπτυξη σε μικρό χρονικό διάστημα κι αυτό τις κατέστησε μια εξέχουσα περίπτωση. Πολλοί ήταν οι θεωρητικοί που έσπευσαν να τις χαρακτηρίσουν «θαύμα», ωστόσο αναλύοντας ερευνώντας και μελετώντας τις χώρες αυτές, αρχίζουν να αντιλαμβάνονται ότι δεν πρόκειται για θαύμα αλλά για καλή στρατηγική, διαχείριση και μερικές ευνοϊκές συνθήκες. Οι χώρες έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, είχαν ανοιχτές οικονομίες, για παράδειγμα όλες είχαν εσωτερικές επενδύσεις και άμεσες ξένες επενδύσεις (οι οποίες στόχευαν στον περιορισμό των ζημιών και την αύξηση των προσόδων και του ανταγωνισμού (Jomo K. S., 1997)). Όσο για το ρόλο του κράτους για τις περισσότερες φαίνεται πως το κράτος ήταν παρεμβατικό, αλλά πάντα προς όφελος της οικονομίας και όχι προς όφελος επανεκλογής πολιτικών. Αν και τα πολιτεύματα των χωρών δεν ήταν ξεκάθαρα δημοκρατικά. Ωστόσο αυτό φαίνεται να μην αποτέλεσε ιδιαίτερο πρόβλημα, εφόσον οι άνθρωποι έβλεπαν αποτελέσματα με την υπάρχουσα πολιτική. Ένας ακόμη παράγοντας που επηρέασε την πορεία των χωρών είναι οι αποικισμοί και η γεωγραφική τους θέση. Κάποιες χώρες επωφελήθηκαν από τους αποικισμούς, άλλες από την γεωγραφική τους θέση που τις τοποθετούσε τη σωστή στιγμή στο σωστό σημείο, δίνοντάς τους προβάδισμα, και τέλος όλες οι χώρες είχαν πρόσβαση σε θάλασσα σημαντικό, εφόσον όλες, άλλες λιγότερο άλλες περισσότερο, ασχολήθηκαν με τις εξαγωγές και εκτός αυτού είχαν επαφή με τον 'έξω κόσμο' απ' όπου προέρχονταν και οι επενδύσεις.

5 Διαγράμματα και λίγα λόγια για τους δείκτες που χρησιμοποιούνται

5.1 Οι δείκτες που θα αναφερθούν

Παρακάτω θα παρατεθούν κάποια διαγράμματα, με τα κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. κάποιων χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας και δείκτη της ποιότητας της κυβέρνησης (Quality Of Government/QOG). Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. αναφέρει κατά μέσο όρο τα έσοδα και τις δαπάνες κάθε πολίτη σε μια οικονομία. Ο δείκτης ποιότητας της κυβέρνησης (QOG) σύμφωνα με τον ορισμό μετρά την διαφθορά που υπάρχει σε μια οικονομία, το νόμο και την τάξη που εφαρμόζονται από τις αρμόδιες αρχές, και τέλος μετρά την απόδοση της διοικητικής δομής, (Dahlberg, 2020) η οποία όπως έχει αναφερθεί

παραπάνω είχε συμβάλει αρκετά στην ανάπτυξη της Σιγκαπούρης, της Ταϊβάν, της Κορέας, εφαρμόζοντας ένα επιτυχημένο σχέδιο ταχείας και μακροχρόνιας ανάπτυξης (Albert Fishlow, 1994). Από την άλλη η διαφθορά είναι σαν μια ‘ασθένεια’ η οποία μαστίζει αν όχι όλες, τότε τις περισσότερες χώρες στον κόσμο, είτε μια χώρα είναι αναπτυγμένη είτε αναπτυσσόμενη, η διαφθορά ‘στο σύστημα’ εξακολουθεί να υπάρχει, όμως όχι στον ίδιο βαθμό για όλες τις χώρες, δυστυχώς αυτό που το προκαλεί είναι πως πάντα υπάρχουν άτομα τα οποία μερικές φορές θέλουν επιπλέον προνόμια και προσόδους. Ωστόσο οι πράξεις αυτές επηρεάζουν ολόκληρη την κοινωνία, καθώς ορισμένες απ’ αυτές είναι σε βάρος όλων των πολιτών, έτσι ένα κράτος, όσο αυτή η κατάσταση συνεχίζεται, διαβρώνονται οι αρχές και αξίες που έχει θεσπίσει μια κοινωνία και χωρίς αυτές παρεμποδίζεται η ανάπτυξη της χώρας (Vishny, 1993).

Τα στοιχεία για τα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Σιγκαπούρης, της Μαλαισίας, της Ταϊλάνδης, των Φιλιππίνων, της Ινδονησίας, του Βιετνάμ, και της Καμπότζη αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, η ηλεκτρονική διεύθυνση για επισκόπηση είναι διαθέσιμη κάτω από κάθε διάγραμμα. Για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ν. και Β. Κορέας χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από την βάση δεδομένων Madisson Database όπου επίσης υπάρχει διαθέσιμη ηλεκτρονική διεύθυνση που αναγράφεται κάτω από το διάγραμμα. Για το διάγραμμα ποιότητας της κυβέρνησης τα στοιχεία πήρα από την ιστοσελίδα του The Quality Of Government Institute όπου και γι’ αυτή την ιστοσελίδα η ηλεκτρονική διεύθυνση αναγράφεται κάτω από το διάγραμμα.

5.2 Σχολιασμός των διαγραμμάτων

Σύμφωνα με τη στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα η Σιγκαπούρη από το 1960 μέχρι και το 2018, φαίνεται πως σημειώνει μια σταδιακή άνοδο, με μερικές καθόδους, οι οποίες όμως αποκαθιστούνται κάθε φορά τον επόμενο έτος κίολας.

Σχήμα 5. 2 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Σιγκαπούρης

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Και η Μαλαισία ακολουθεί με ανοδική αύξηση, ωστόσο δεν λείπουν μερικά σκαμπανεβάσματα.

Σχήμα 5. 3 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Μαλαισίας

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Ακολουθεί η Ταϊλάνδη με μικρότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. από την Μαλαισία, αλλά επίσης είναι σταδιακά αυξανόμενο.

Σχήμα 5. 4 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Ταϊλάνδης

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Οι Φιλιππίνες έχουν σημειώσει επίσης μια σταθερή αυξανόμενη πρόοδο.

Σχήμα 5. 5 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Φιλιππίνων Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Σχήμα 5. 6 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Ινδονησίας

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Σχήμα 5. 7 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Βιετνάμ

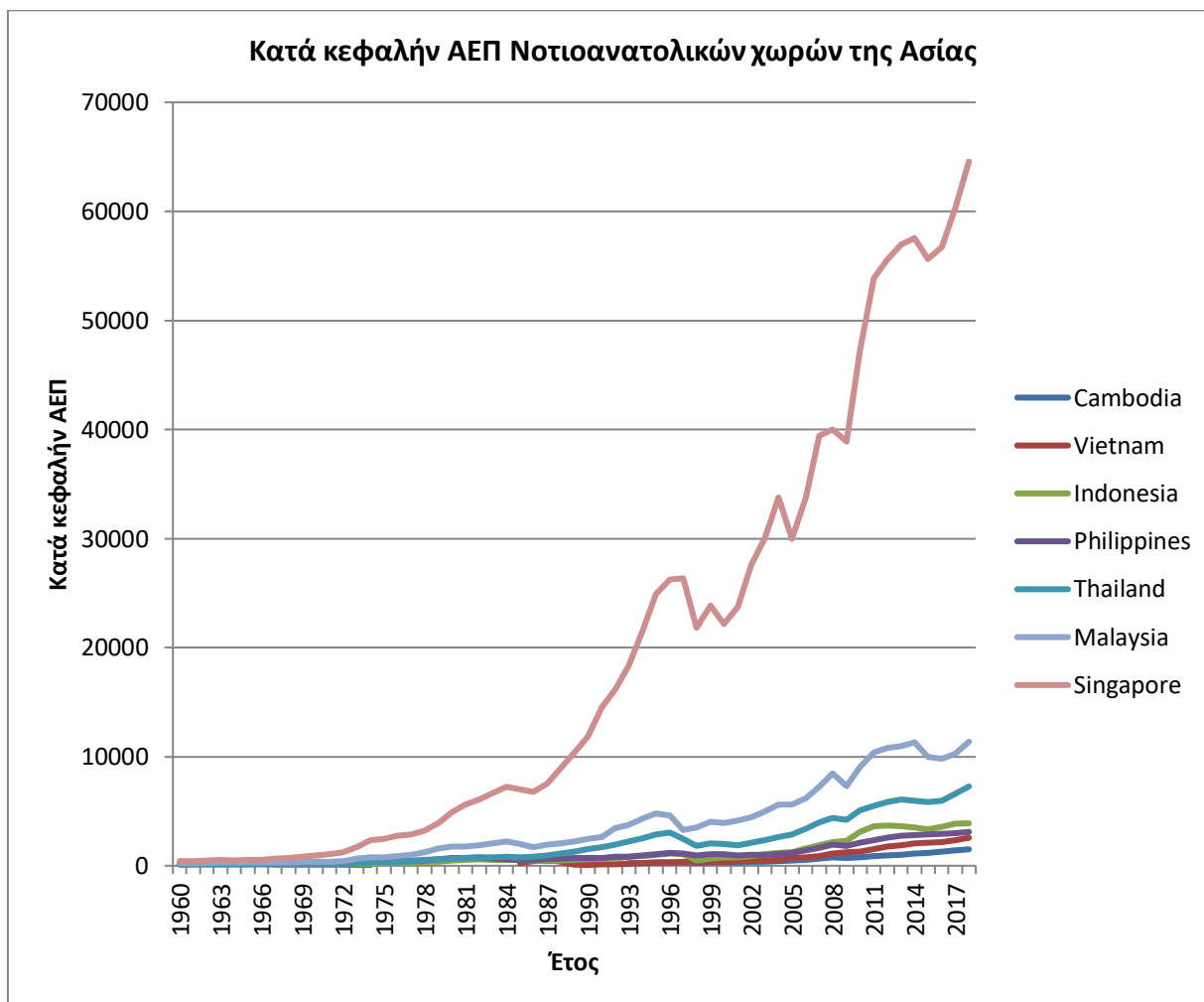
Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Σχήμα 5. 8 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Καμπότζης

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Όπως διακρίνεται στο Σχήμα 6.9 η Σιγκαπούρη έχει το υψηλότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. σε σύγκριση με τις υπόλοιπες νοτιοανατολικές χώρες. Περίπου μετά το 1972 η απόκλιση, του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., γίνεται αισθητή.

Σχήμα 5. 9 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. των Νοτιοανατολικών χωρών της Ασίας

Πηγή: World Development Indicators. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

Παρακάτω φαίνεται η τεράστια διαφορά που έχουν μεταξύ τους οι Βόρεια και Νότια Κορέα, παρόλο τις όμοιες συνθήκες τους.

Σχήμα 5. 10 Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Β. Κορέας & Ν. Κορέας

Πηγή: Maddison Database 2010, Historical Development. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-database-2010>

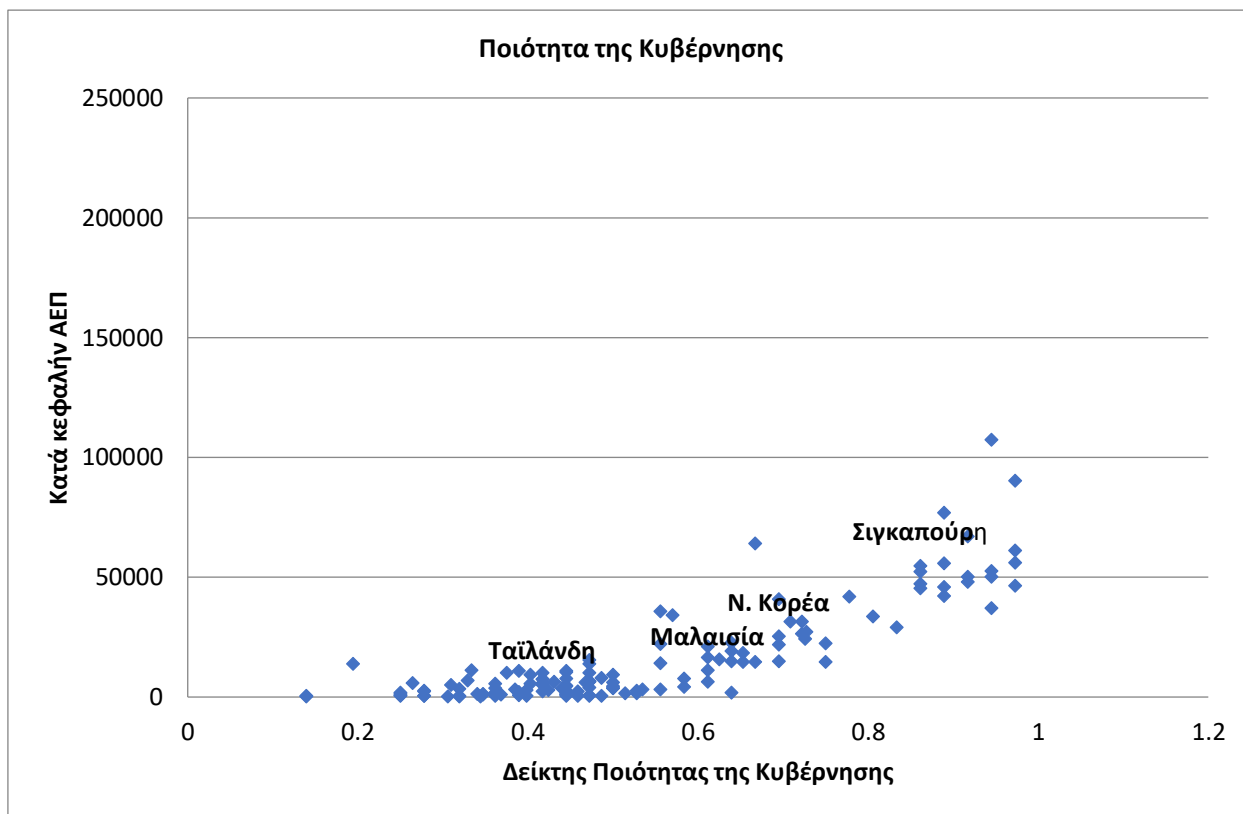
Το παρακάτω διάγραμμα διασποράς απεικονίζει την ποιότητα της κυβέρνησης (QOG) (στον οριζόντιο άξονα) και το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (στον κάθετο άξονα) παγκοσμίως. Την οικονομία την καταμετράμε με το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. έτσι ώστε να έχουμε μια ιδέα, που κυμαίνεται η οικονομική κατάσταση μιας χώρας. Στο συγκεκριμένο διάγραμμα θα δούμε πως επιδρά η κυβέρνηση, στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Σε γενικές γραμμές αυτό που διακρίνεται στο διάγραμμα είναι πως χώρες που έχουν χαμηλό δείκτη QOG, έχουν σχετικά και χαμηλό Α.Ε.Π.. Ωστόσο όσο αυξάνεται ο δείκτης QOG αυξάνεται και το Α.Ε.Π. Οι χώρες με δείκτη QOG από 0.69, έχουν αυξανόμενο Α.Ε.Π..

Ο δείκτης QOG όπως αναφέραμε στην αρχή της ενότητας μετρά την ποιότητα της κυβέρνησης. Δηλαδή: Η «διαφθορά» που μπορεί να υπάρχει σε μια κυβέρνηση, συνήθως αφορά τον οικονομικό τομέα, αν η κυβέρνηση ή κάποια μέλη της, εκμεταλλευτούν την εξουσία που τους δίνεται, δρώντας με προσωπικό όφελος και παρακάμπτοντας το συμφέρον της χώρας, επεμβαίνοντας σε οικονομικές συναλλαγές, συνήθως αποτέλεσμα της διαφθοράς είναι η πολιτική και οικονομική αστάθεια, καταστρέφοντας την εικόνα της χώρας που προσελκύει επενδυτές. Ακόμη «ο νόμος & τάξη», αφορά τους νόμους, το δίκαιο και το δικαστικό σύστημα μιας χώρας, εάν είναι αποτελεσματικό, και αποδοτικό. Τέλος «ποιότητα της διοικητικής δομής», αναφέρεται στις πολιτικές που ακολουθεί η κυβέρνηση και τους θεσμούς που θεσπίζει στοχεύοντας στην καλύτερη διαχείριση και απόδοση της χώρας. Όλα αυτά δομούν τον δείκτη QOG εάν ο δείκτης είναι υψηλός τότε σημαίνει πως η κυβέρνηση, δεν είναι διεφθαρμένη, το δικαστικό και νομικό σύστημα λειτουργούν αποδοτικά, περιορίζοντας την παρανομία, «την εγκληματικότητα», δικαιώνει τους ανθρώπους που εξαπατήθηκαν και τέλος οι διαχείριση είναι εξίσου αποδοτική. Ενώ χαμηλά ποσοστά του δείκτη QOG μαρτυρούν, την διαφθορά, κακή διαχείριση με θεσμούς αναποτελεσματικούς, που επιβαρύνουν την χώρα, και ένα νομικό σύστημα που δεν λειτουργεί όσο αποδοτικά θα έπρεπε (Dahlberg, 2020). Συνεπώς χρησιμοποιούμε τον εν λόγω δείκτη σαν μεταβλητή μέτρησης θεσμών.

Για παράδειγμα στην περίπτωση της Σιγκαπούρης που όπως έχουμε προαναφέρει η κυβέρνησή της, είναι επεμβατική. Στο Σχήμα 6.11 φαίνεται πως η Σιγκαπούρη έχει αυξημένο ποσοστό του δείκτη QOG και αυξημένο Α.Ε.Π., άρα φαίνεται πως η ποιότητα της κυβέρνησης επιδρά θετικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, έχοντας περιορισμένη διαφθορά και γερούς, αποδοτικούς και λειτουργικούς θεσμούς. Σε αντίθεση με την Ταϊλάνδη, η οποία φαίνεται πως ο δείκτης QOG είναι χαμηλός, με αποτέλεσμα να 'ρίχνει' την οικονομία της χώρας, λόγω της διαφθοράς και των μη αποδοτικών θεσμών.

Το συμπέρασμα λοιπόν είναι πως οι σωστοί οικονομικοί θεσμοί και έχουν θετική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη. Αν οι θεσμοί είναι κατάλληλοι τότε μπορεί να αποφευχθεί η πολιτική διαφθορά και η κακή διαχείριση, άλλωστε οι θεσμοί θεσπίζονται με την προοπτική να εφαρμόζονται και να ισχύουν ανεξάρτητα από τις φιλοσοφίες των πολιτικών κομμάτων, για να υπάρχει και ένας έλεγχος στους ίδιους που κυβερνούν.

Σχήμα 5. 11 Ποιότητα της κυβέρνησης (Quality of Government/QOG)

Πηγή: The Quality of Government Institute, University of Gothenburg. Για μία επισκόπηση δείτε: <https://qog.pol.gu.se/data/datadownloads/qogbasicdata>

6 Συμπεράσματα

Κλείνοντας την εργασία συμπεραίνουμε τα εξής: Η πολιτικοί που προσδιορίζει τους θεσμούς είναι πολύ σημαντικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης. Πρώτον οι θεσμοί απορρέουν από την πολιτική και την κοινωνία, υπάρχουν οι καλοί θεσμοί που αποσκοπούν στην οικονομική ανάπτυξη και εξέλιξη, αλλά υπάρχουν και οι κακοί θεσμοί οι οποίοι ορίζονται με δόλο από την πολιτική, έχοντας προτεραιότητα το προσωπικό όφελος. Δεύτερον η κουλτούρα είναι κι αυτή ένας παράγοντας που επηρεάζει την ιδεολογία και τη φιλοσοφία μιας χώρας. Όπως για παράδειγμα ο προτεσταντισμός, ο οποίος έμμεσα υποστηρίζει τον καπιταλισμό και κατά συνέπεια την οικονομική ανάπτυξη, σε χώρες που ασπάζονται αυτή την θρησκεία φαίνεται πως επηρέασε θετικά την οικονομία. Άρα ασκεί και η κουλτούρα κάποια επιρροή στην οικονομία. Και τρίτον η γεωγραφική θέση είναι θα λέγαμε σημαντικός παράγοντας. Είναι το μοναδικό πράγμα που δεν μπορεί να επέμβει ο άνθρωπος. Σε ορισμένες περιπτώσεις η γεωγραφική θέση μπορεί να κάνει τη διαφορά. Αν για παράδειγμα μια χώρα έχει εκμεταλλεύσιμους φυσικούς πόρους και η χώρα έχει πρόσβαση στη θάλασσα, είναι θετικό γιατί μπορεί να αξιοποιήσει αυτά τα δεδομένα προς όφελός της. Ωστόσο υπάρχει και η περίπτωση η χώρα να είναι αποκλεισμένη, δηλαδή να μην έχει πρόσβαση στη θάλασσα, και το κλίμα να μην είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό, στη βιβλιογραφία ως ‘κακό’ κλίμα για την οικονομική ανάπτυξη αναφέρεται το τροπικό. Ο λόγος, είναι επειδή το τροπικό κλίμα καταπονεί τους ανθρώπους «σωματικά και πνευματικά», με αποτέλεσμα, να μην έχουν διάθεση να εργαστούν, να δημιουργήσουν και αναπτύξουν. Γενικότερα αυτό προκύπτει για τις περισσότερες χώρες, ότι όσες έχουν τροπικό κλίμα η οικονομία τους και οι οικονομικοί θεσμοί τους δεν είναι παραγωγικοί, το αντίθετο, με κάποιες εξαιρέσεις όπως το Χονγκ Κονγκ.

Κι ερχόμαστε στον καθοριστικό παράγοντα, τις αποικίες. Οι αποικίες όπως είδαμε παραπάνω έχουν επηρεάσει οικονομικούς θεσμούς και κουλτούρα. Συγκεκριμένα στις χώρες Σιγκαπούρη, Χονγκ Κονγκ, Κορέα και Ταϊβάν, είχαν αποικίες οι οποίες άφησαν καλούς και παραγωγικούς οικονομικούς θεσμούς. Ακόμη η γεωγραφική τους θέση τους έδινε πρόσβαση σε θάλασσα και άλλες ανεπτυγμένες και πλούσιες χώρες, επιπλέον η πολιτική μεριμνούσε για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και όχι σε προσωπικά οφέλη. Βέβαια οι αποικίες που θέσπισαν παραγωγικούς θεσμούς σε ορισμένες περιπτώσεις το έκαναν είτε για να έχουν μια χώρα να τους εξυπηρετεί, όπως έγινε στην Ταϊβάν με τους Ιάπωνες αποίκους, είτε γιατί θα ζούσαν εκεί άρα έπρεπε να

‘οργανώσουν το μέρος’, όπως για παράδειγμα έγινε στο Χονγκ Κονγκ με τους Βρετανούς άποικους όπου έμειναν έφτιαξαν μια καλή οικονομία, εμπλούτισαν την κουλτούρα τους με την Βρετανική κουλτούρα και έπειτα ‘όταν τελείωσαν τη δουλειά τους την επέστρεψαν’.

Τέλος ο δείκτης ποιότητας της κυβέρνησης είναι πολύ σημαντικός, καθώς μας δείχνει αν μια κυβέρνηση λειτουργεί σωστά και κατά πόσο επηρεάζει την οικονομία, το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.. Στην περίπτωση της Σιγκαπούρης και της Ν. Κορέας, φαίνεται πως η ποιότητα της κυβέρνησης σχετίζεται θετικά την οικονομία. Μια κυβέρνηση που δεν είναι διεφθαρμένη, έχει παραγωγικούς και καλούς θεσμούς, και μια λειτουργική διοικητική δομή, θα μπορούσε να κάνει την τέλεια οικονομία. Έτσι λοιπόν το συμπέρασμα είναι πως η πολιτική είναι καθοριστικός παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-Ξενόγλωσση

- Acemoglu, Daron, Francisco A. Gallego, and James A. Robinson. "Institutions, Human Capital, and Development." *Annual Review of Economics* 6, no. 1 (2014): 875–912. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080213-041119>.
- Acemoglu, Daron, Simon Johnson, and James A. Robinson. "Chapter 6 Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run Growth." In *Handbook of Economic Growth*, edited by Philippe Aghion and Steven N. Durlauf, 1:385–472. Elsevier, 2005. [https://doi.org/10.1016/S1574-0684\(05\)01006-3](https://doi.org/10.1016/S1574-0684(05)01006-3).
- Acharya, Viral, Thomas Philippon, Matthew Richardson, and Nouriel Roubini. "The Financial Crisis of 2007-2009: Causes and Remedies." *Financial Markets, Institutions & Instruments* 18, no. 2 (2009): 89–137. https://doi.org/10.1111/j.1468-0416.2009.00147_2.x.
- Bajpai, Prableen. "Hong Kong vs. China: What's the Difference?" Investopedia. Accessed June 26, 2020. <https://www.investopedia.com/articles/investing/121814/hong-kong-vs-china-understand-differences.asp>.
- Booth, Anne. "Falling Behind, Forging Ahead and Falling Behind Again: Thailand from 1870 to 2014." *Economies* 4, no. 1 (March 2016): 1. <https://doi.org/10.3390/economies4010001>.
- Chappelow, Jim. "Porter Diamond Definition." Investopedia. Accessed June 25, 2020. <https://www.investopedia.com/terms/p/porter-diamond.asp>.
- Cheng, Tun-Jen, Stephan Haggard, and David Kang. "Institutions and Growth in Korea and Taiwan: The Bureaucracy." *The Journal of Development Studies* 34, no. 6 (August 1, 1998): 87–111. <https://doi.org/10.1080/00220389808422547>.
- Choi, Syngjoo, Byung-Yeon Kim, Jungmin Lee, and Sokbae Lee. "A Tale of Two Koreas: Property Rights and Fairness." *Journal of Economic Behavior & Organization* 170 (February 1, 2020): 112–30. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.11.030>.
- Chung, Chi-nien. "Markets, Culture and Institutions: The Emergence of Large Business Groups in Taiwan, 1950s–1970s." *Journal of Management Studies* 38, no. 5 (2001): 719–45. <https://doi.org/10.1111/1467-6486.00256>.
- Chung, Tae Won. "A Study on Logistics Cluster Competitiveness among Asia Main Countries Using the Porter's Diamond Model." *The Asian Journal of Shipping and Logistics* 32, no. 4 (December 1, 2016): 257–64. <https://doi.org/10.1016/j.ajsl.2016.12.010>.
- DSouza, Deborah. "Why Hong Kong Needs Autonomy to Remain a Global Financial Hub." Investopedia. Accessed June 26, 2020. <https://www.investopedia.com/why-hong-kong-needs-autonomy-to-be-a-global-financial-hub-4690553>.
- Easterly, William, and Ross Levine. "Tropics, Germs, and Crops: How Endowments Influence Economic Development." *Journal of Monetary Economics* 50, no. 1 (January 1, 2003): 3–39. [https://doi.org/10.1016/S0304-3932\(02\)00200-3](https://doi.org/10.1016/S0304-3932(02)00200-3).
- Fishlow, Albert, and Catherine Gwin. *Miracle or Design?: Lessons from the East Asian Experience*. 11. Overseas Development Council, 1994.
- Gallup, John Luke, Jeffrey D. Sachs, and Andrew D. Mellinger. "Geography and Economic Development." *International Regional Science Review* 22, no. 2 (August 1, 1999): 179–232. <https://doi.org/10.1177/016001799761012334>.
- Gallup, John Luke, Jeffrey D. Sachs, and Andrew D. Mellinger. "Geography and Economic Development." *International Regional Science Review* 22, no. 2 (August 1, 1999): 179–232. <https://doi.org/10.1177/016001799761012334>.

- Goetz, Lisa. "Why Is Hong Kong Considered a Tax Haven?" Investopedia. Accessed June 26, 2020. <https://www.investopedia.com/ask/answers/060916/why-hong-kong-considered-tax-haven.asp>.
- Göteborgs universitet. "QoG Basic Data - QOG, University of Gothenburg, Sweden." Accessed June 26, 2020. <http://qog.pol.gu.se/data/datadownloads/qogbasicdata/>.
- Haggard, Stephan, and Chung-in Moon. "Institutions and Economic Policy: Theory and a Korean Case Study." *World Politics* 42, no. 2 (January 1990): 210–37. <https://doi.org/10.2307/2010464>.
- Haggard, Stephan. "Institutions and Growth in East Asia." *Studies in Comparative International Development* 38, no. 4 (December 1, 2004): 53–81. <https://doi.org/10.1007/BF02686328>.
- Hayes, Adam. "Special Administrative Region (SAR)." Investopedia. Accessed June 26, 2020. <https://www.investopedia.com/terms/s/special-administrative-region.asp>.
- Hefner, Robert W. *Market Cultures: Society And Morality In The New Asian Capitalisms*. Routledge, 2018.
- Henderson, J. Vernon, Adam Storeygard, and David N. Weil. "Measuring Economic Growth from Outer Space." *American Economic Review* 102, no. 2 (April 2012): 994–1028. <https://doi.org/10.1257/aer.102.2.994>.
- Hill, Hal. "Towards a Political Economy Explanation of Rapid Growth in ASEAN: A Survey and Analysis." *ASEAN Economic Bulletin* 14, no. 2 (1997): 131–49.
- Huff, W. G. "The Developmental State, Government, and Singapore's Economic Development since 1960." *World Development* 23, no. 8 (August 1, 1995): 1421–38. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00043-C](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00043-C).
- K.S, Jomo. *Southeast Asia's Misunderstood Miracle: Industrial Policy And Economic Development In Thailand, Malaysia And Indonesia*. Routledge, 2019.
- Kao, Chiang, Wann-Yih Wu, Wen-Jen Hsieh, Tai-Yue Wang, Chinho Lin, and Liang-Hsuan Chen. "Measuring the National Competitiveness of Southeast Asian Countries." *European Journal of Operational Research* 187, no. 2 (June 1, 2008): 613–28. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2007.03.029>.
- Kenton, Will. "Technocracy Definition." Investopedia. Accessed June 26, 2020. <https://www.investopedia.com/terms/t/technocracy.asp>.
- Khafagy, Amr. "Political Institutions and Financial Cooperative Development." *Journal of Institutional Economics* 13, no. 2 (June 2017): 467–98. <https://doi.org/10.1017/S174413741600031X>.
- Kohli, Atul. "Where Do High Growth Political Economies Come from? The Japanese Lineage of Korea's 'Developmental State.'" *World Development* 22, no. 9 (September 1, 1994): 1269–93. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(94\)90004-3](https://doi.org/10.1016/0305-750X(94)90004-3).
- La Porta, R., F. Lopez-de-Silanes, A. Shleifer, and R. Vishny. "The Quality of Government." *The Journal of Law, Economics, and Organization* 15, no. 1 (March 1, 1999): 222–79. <https://doi.org/10.1093/jleo/15.1.222>.
- Lam, Newman M. K. "Government Intervention in the Economy: A Comparative Analysis of Singapore and Hong Kong." *Public Administration and Development* 20, no. 5 (2000): 397–421. <https://doi.org/10.1002/pad.136>.
- Leipziger, D., ed.. *Lessons from East Asia*. University of Michigan Press, 2001.

- Leipziger, Danny M. "Industrial Restructuring in Korea." *World Development* 16, no. 1 (January 1, 1988): 121–35. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(88\)90167-2](https://doi.org/10.1016/0305-750X(88)90167-2).
- Lowe, Sid. "Culture and Network Institutions in Hong Kong: A Hierarchy of Perspectives. A Response to Wilkinson: 'Culture, Institutions and Business in East Asia.'" *Organization Studies* 19, no. 2 (March 1, 1998): 321–44. <https://doi.org/10.1177/017084069801900208>.
- Meng, Xianming, Mahinda Siriwardana, Brian Dollery, and Stuart Mounter. "The Impact of the 2008 World Financial Crisis on Tourism and the Singapore Economy and Policy Responses: A CGE Analysis." *International Journal of Trade, Economics and Finance* 1, no. 1 (2010): 46–53. <https://doi.org/10.7763/IJTEF.2010.V1.9>.
- Mok, Ka Ho. "Fostering Entrepreneurship: Changing Role of Government and Higher Education Governance in Hong Kong." *Research Policy* 34, no. 4 (May 1, 2005): 537–54. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2005.03.003>.
- Na, Lim Jay, George Ofori, Florence Yean Yng Ling, and Goh Bee Hua. "Role of National Institutions in Promoting Innovation by Contractors in Singapore." *Construction Management and Economics* 25, no. 10 (October 1, 2007): 1021–39. <https://doi.org/10.1080/01446190701209925>.
- Ofori, George. "Formulating a Long-Term Strategy for Developing the Construction Industry of Singapore." *Construction Management and Economics* 12, no. 3 (May 1, 1994): 219–31. <https://doi.org/10.1080/01446199400000030>.
- Painter, Martin. "The Politics of Administrative Reform in East and Southeast Asia: From Gridlock to Continuous Self-Improvement?" *Governance* 17, no. 3 (2004): 361–86. <https://doi.org/10.1111/j.0952-1895.2004.00250.x>.
- Quibria, M. G. "Growth and Poverty: Lessons from the East Asian Miracle Revisited." Working Paper. ADBI Research Paper Series, 2002. <https://www.econstor.eu/handle/10419/111125>.
- Reinert, Erik S. "The Role of the State in Economic Growth." *Journal of Economic Studies* 26, no. 4/5 (January 1, 1999): 268–326. <https://doi.org/10.1108/01443589910284903>.
- Ross, Michael L. "The Political Economy of the Resource Curse." Edited by Terry Lynn Karl, Jeffrey D. Sachs, Andrew M. Warner, and D. Michael Shafer. *World Politics* 51, no. 2 (1999): 297–322.
- Shleifer, Andrei, and Robert W. Vishny. "Corruption." *The Quarterly Journal of Economics* 108, no. 3 (August 1, 1993): 599–617. <https://doi.org/10.2307/2118402>.
- Siu-Kai, Lau. "Democratization and Decline of Trust in Public Institutions in Hong Kong." *Democratization* 3, no. 2 (June 1, 1996): 158–80. <https://doi.org/10.1080/13510349608403471>.
- Stiglitz, Joseph E. "The Role of the State in Financial Markets." *The World Bank Economic Review* 7, no. suppl_1 (December 1, 1993): 19–52. https://doi.org/10.1093/wber/7.suppl_1.19.
- Stubbs, Richard. "War and Economic Development: Export-Oriented Industrialization in East and Southeast Asia." *Comparative Politics* 31, no. 3 (1999): 337–55. <https://doi.org/10.2307/422343>.
- Thomsen, Stephen. "Southeast Asia: The Role of Foreign Direct Investment Policies in Development," January 1, 1999. <https://doi.org/10.1787/431857742281>.

- Tipton, Frank B. "Southeast Asian Capitalism: History, Institutions, States, and Firms." *Asia Pacific Journal of Management* 26, no. 3 (September 1, 2009): 401–34. <https://doi.org/10.1007/s10490-008-9118-z>.
- Tullock, Gordon. "THE WELFARE COSTS OF TARIFFS, MONOPOLIES, AND THEFT." *Economic Inquiry* 5, no. 3 (June 1967): 224–32. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1967.tb01923.x>.
- Wilkinson, Barry. "Culture, Institutions and Business in East Asia." *Organization Studies*, July 1, 2016. <https://doi.org/10.1177/017084069601700304>.
- Woo, J. J. "The Politics of Policymaking: Policy Co-Creation in Singapore's Financial Sector." *Policy Studies* 0, no. 0 (June 25, 2019): 1–18. <https://doi.org/10.1080/01442872.2019.1634185>.

Ελληνόγλωσση

- Λιανός Θεόδωρος, Π. Α. (2015). *Αρχές Οικονομικής Θεωρίας*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος».
- Smith M. P. (2017). *Οικονομική Ανάπτυξη* (12^η έκδοση). (Π. Τσαλίκη, Μεταφρ.) Θεσσαλονίκη: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΖΙΟΛΑ.

